

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Berättelser

af

Gök Göksson Gök.

Första häftet.

EN TOKBRUSES MEMOARER

FRÅN

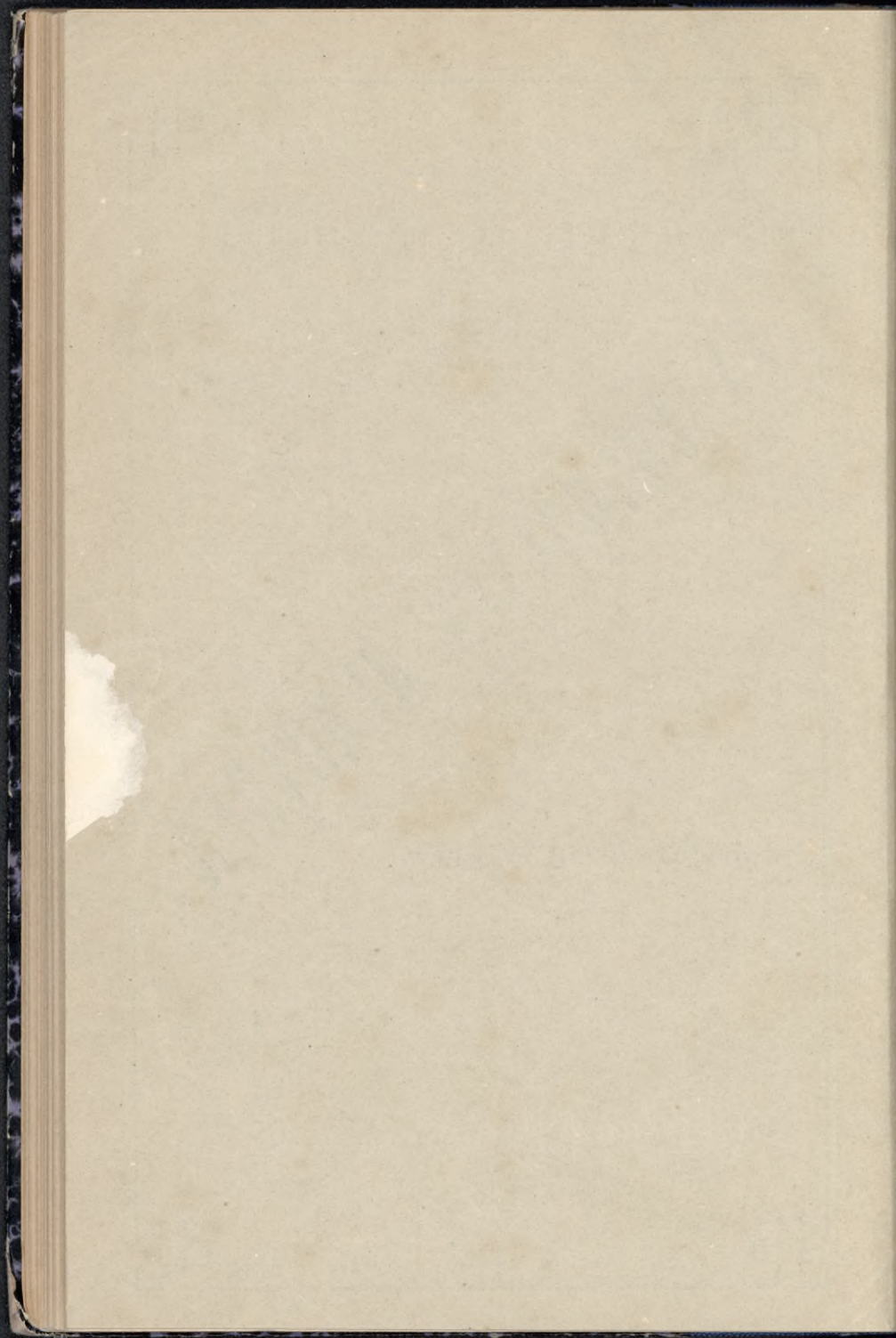
SKOLAN OCH FOLKVIMLET.

SAMLADE

AF

GÖK GÖKSSON GÖK.

(Salund)

12

EN TOKBRUSES MEMOARER

FRÅN

SKOLAN OCH FOLKVIMLET,

SAMLADE

AF

GÖK GÖKSSON GÖK.

(= Daniel Åslund)

Hernösand, 1880.

Hernösands-Postens Tryckeri-Aktiebolag.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

1912

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS DEPARTMENT

Till läsaren.

Tokbruse? Hvad är det?

Tokbruse är en afart från släktet *homo sapiens*, utrustad med ögon, öron, en tillstymmelse till förnuft och vanligtvis med alla lemmar; alltså någonting, som vi litet hvar anse oss vara inför himlen, liksom vi påstås inför honom vara Smäländingar hela bundten.

Och icke heller är det så himmelskriande att i en tvär vändning bli kallad tokbruse, oaktadt man visserligen kan misstänka derivationen direkte från fårahuset. Den der säger åt sin broder: du bracka! han gör sig saker till en ohöflighet, ty det ordet bracka innebär begreppet om toksnåleri: man kommer genast att erinra sig framledne Judas med pungen, nyårsräkningar, kommunikationsresolutioner och folk, som förorsaka oss dylika trakasserier — bracka är således ett fullt ord. Den der säger åt sin broder: du åsna! bör, enligt mitt förmenande, fodersamast ta till fötters för att undgå den illa beryktade åsnesparken. Åsna är således äfven ett förnärmande ord och bör så vidt möjligt är undvikas i umgängeslivet. Jag vill icke tala om de starka tilltalsorden: lurk, drummel och bulvan, ynkrygg, nöt och bängel: de äro allesammans mycket fula ord, ehuru de visst icke sakna tillämplighet bland våra medmeniskor, och de äro af beskaffenhet att uppröra och uppreta det fårafrommaste sinnelag.

I begreppet tokbruse åter ligger någonting förmedladt, någonting som Jemten, då han talar om sin sämre ost betecknar med uttrycket: »hähltu ku och hähltu get».

Tokbruseriet är för öfrigt inom vårt kära fädernesland någonting mycket gammalt och cirkulerar ännu, som förr, genom alla åldrar och vilkor, genom befolkning och representation. Bevars från att börja citera fakta och namn.

Det är alltså mer än en tradition, det är ett historiskt faktum från Paradisets dagar, ett testamente från de första historiska tokbrusarne, Adam och Eva, hvaraf vi litet hvar fått vår beskärda del.

Det kan således icke göra samlaren af dessa anteckningar från skollåren och folkvinlet ute i världen omkring honom misslynt, om någon af hans läsare skulle misstänka honom vara tokbrusen själf. Nej, han förklarar högtidligen att denna misstanke icke skulle smärta honom ett dugg, ty »han är så van dervid» — sa' flickan om abborren, som hon fjällade lefvande.

Men innan han börjar sina memoarer, torde han böra nämna något om anledningen till sitt sätt att skriva detta fransyska ord. Bästa förklaringen härutinnan lemnar ett litet minne från skollåren.

En höstdag 1843 skulle han för läraren i lefvande språk tentera och ansattes svårliga i franska grammatiken, der de irreguliera verberna höllo på att alldeles bortkollra hans ringa vetande i dessa läroämnen. Slutligen tröttnade »Bocken» — så öknämndes vår i sitt ämne skicklige lärare — och utbrast förargad öfver hans envisa tystnad, rätande på sig och vridande sin långa hals i alla möjliga och omöjliga krökningar: — Men hvad tänker du egentligen på som till den grad nonchalerar din franska?

Samma värdiga tystnad som förr.

— Svvara mig på min fråga!

I häpenheten drog han till med den första ursäkt han fick tag uti och svarade:

— Jag tänker som Carl XII:te.

— Som Carl XII:te? Nå, hur' tänkte han? — frågade »Bocken» förvånad.

— Jo, att de franska sändebud, som blefvo honom tillskickade, kunde lika så gerna lära sig svenska för hans skull, som han franska för deras.

»Bockens» långa hals började vridas i alla direktioner och han utbrast med häftighet i ton och åtbörder:

— Vet tojs, slyngel! Du är improberad!

Han lofvade då himmel och jord att det skulle bli långt tills han lärde sig skriva franska och detta löfte har han nu hållit i 40 år och då han härdat ut så länge, så kan han så gerna fortsätta. Och så var det med den saken.

Hvad åter vidkommer namngifvandet af ännu lefvande eller hänsofne personer, någonting som ofta förekommer i dessa anteckningar, så kan nog dermed vara både si och så. Men hvad betyder väl, i det hela taget, detta frångående af ett gammalt, vedertaget bruk? Platt intet. Historien, denna omulliga domarinna öfver dem, »som maktena hafva», handskas ju med förstar och namnkunnige män efter som de handlat hafva medan de lefde och detta gör hon saklöst, om icke förr, åtminstone efter 50 år från deras afgang ur tiden. Skulle det då vara en liten tokbruse förmenadt att i all vänskap tala om sina skolkamrater efter 40 ..? Kan icke tro det, helst som i detta omnämmande vanligen ligger flera dagar än skuggor och i förhoppning att i dessa anteckningar omnämnde ännu lefvande personer se den saken från samma sida, griper han verket an och börjar sitt första skolminne af ett visst intresse med

I.

Assessor Lunell.

Bland minnen från den oförgätligt lyckliga skoltiden, så rik på glädjeämnen och så bekymmerslös, emedan den slumrande världserfarenheten »hängde barnets himmel full med lyror af det röda gull» och lexan för dagen var det enda moln, som någon gång skymde den sprittande barnaglädjens horisont, framstår från början af denna skoltid den man, med hvars namn jag utan tvekan velat pryda dessa anteckningar och minnen från Hernösands forna gymnasii- och skollif. Jag säger *pryda* af beräkning och af öfvertygelse. Af beräkning: därför att ingen, som genomögnar dessa memoarer, må tro att assessor Lunell i dem kommer att exponeras till en skottafla för gycklet — hans minne och hans graf äro af aktningens och tacksamhetens blommor för mycket öfversållade, att grinets arlequin eller häcklarens pilkoger skulle taga sig något ut deribland; af öfvertygelse därför att han erkändes för en prydnad inom den vetenskapsgren, läkarekonsten, åt hvilken han egentligen egnat sitt lif och sin verksamhet. Icke så mycket för något så synnerligen ovanligt djup af kunskaper förvärfvade han sig inom collegium medicum anseende och rang; men han egde hvad många i hans fack med djupare insigter skulle önska sig: en mer än vanlig skärpa i uppfattningen af sjukdomens verkliga ursprung och karaktär, så att säga en siareblick, som lät honom genomskåda patientens tillstånd och deraf slutleda sig till kurer, så lyckliga att de öfverraskade till och med män af hans eget fack. Säkert är, att saknad var han länge och väl inom Hernösands samhälle, der han i många år praktiserade som läkare, der hans konst och hans välvilja ur dödens armar ryckte mångt lif, der han stod som en hoppets engel vid den sjukas hufvudgård, lika vänlig och glad, antingen hufvudgården var en halmkärve eller svälde af ejderdun.

Men utom sin praktik som läkare, den han med ära uppbar till sin sista stund, bestred han äfven lektionen i matematik, en post, den han å kunskapens vägnar möjligen var vuzen, men hvartill han af böjelse alldeles icke kände sig kallad.

Det ligger i sakens natur, att en lärare, som verkligen önskar uträtta något nyttigt inom sitt kall, först och främst måste vara intresserad af sitt ämne; vidare bör han uteslutande få egna sina lärjungar sin tid; och äntligen skulle jag äfven tro att hans yttre människa måste vara egnad att ingifva respekt hos och tygla de bångstyriga fålar, som trampa Minervas tempeltröskel och i dagligt tal kallas djeknar. Tyvärr! Dessa egenskaper äro icke alltid, vid besättandet af lärareplatser, som att taga på hyllan, som det heter. Assessor Lunell var en bland de många exemplen för denna sats. Varmt intresserad för och långt ifrån flytande på ytan af läkarevetenskapens djup, hade han knappast gläntat på den högre matematikens dörr. Han obducerade hellre ett lik, än han löste den enklaste algebraiska eqvation; han författade fermare och med osviklig säkerhet det kinkigaste recept, än han konstruerade en proposition i Euklides; man hade ur en lyckad Åskulap framtvingat en misslyckad Archimedes.

Med lektionerna i matematik gick det också derefter. De upptogos för det mesta af konversation: ämnet försumrades dessemellan af de fleste; af hela saken blef hvarken hackadt eller malet. Jag lägger visserligen icke detta allt läraren till last; så mycket mer måste man beklaga den opraktiska institution, som den tiden ålade mateseos lektor att tillika vara medikus. Härtill kommer att assessor Lunells yttre människa, oformligt stor och af en fetma, som gränsade till det fabulösa, stod i en egen harmoni med hans kurjösä lynne, som, godmodigt och vekt så länge han icke var förolämpad eller förargad, vid obetydligaste orsak upprefs till kokpunkten; att han bar en stor, lurfvig nära nog ljusgul peruk på ett jemförelsevis litet hufvud och sitt dyrbara spanska rör med det långt nedåt gående guldbeslaget horisontelt öfver ryggen mellan armarne, bakut böjde; att han fruktade mest tre ting här i verlden: tjufvar, råttor och sin hushållerska, en gammal husgud, med hvilken han dagligen levererade både muntliga och handgrip-

liga bataljer, men hvilken han, det oaktadt, lika litet kunde undvara som hon honom, ty

*"som såte vänner fick man dem ofta se,
men nästan lika ofta så trätte de";*

att han vidare för hvarje andetag pustade och flåsade som en ångbåtsskorsten samt hade den ovanan att i tal och svar ideligen inflicka ordet *then*, uttaladt med ett alldeles eget hväsljud, liknande det engelska uttalet af den bestämda artikeln, vid godt lynne tre gånger, vid stigande intresse flere gånger och vid lifligt intresse eller vrede i oändlighet — och assessor Lunells konterfej är i det närmaste färdigt. Hvad som möjligen kunde bidraga till att trognare fullända bilden tillhör hans enskilda lif och är alltså fridlyst för offentlighetens kanske alltför profana blickar.

Det var naturligt att en mateseos lektor, så ringa intresserad för matematik, som assessor Lunell och hvars yttre lemnade det lättsinniga ungdomslycklet så många anledningar att på honom pröfva sin udd, icke skulle undgå alla de lärares öde, som ej passa på sina platser. Också gick ingen lästimme förbi utan ett mången gång öfverdådigt gyckel och sjelfsvåld. Än hade man insläppt en killing i klassen och instängt honom i katedern, hvarifrån han på god getapuliska protesterade mot detta slags cellsystem; än göl en tupp från skåpet, der krita, cirkel och vinkelhake förvarades; än kacklade en höna under bänkarne; än öfverströks med husbloss det ställe på katedern, der assessorn brukade sätta sin hatt; än rullade biljardbollar honom på hälarne; än smetades pappersbussar honom i synen och oftast pinglede en klocka under bänkarne. Att uppräknat allt det skoj, hvartill den tidens matematiska lektioner på Hernösands gymnasium föranledde, är motbjudande och vore dessutom att onödigtvis kasta skugga öfver ynglingar, af hvilka de fleste blifvit dugliga, ja, en hel hop utmärkta medlemmar inom kyrka och stat. För öfrigt hafva många utaf dem längesedan skattat åt förgängelsen sin gård och det förefaller referenten af dessa skolminnen vidrigt att med förebräelsernas färla ställa sig på ungdomsvännernas grafvar. Det är hans innerliga tro, att felet af detta skolastiska sjelfsvåld,

som dessutom var utbreddt öfver rikets flesta läroverk, hade sin grund icke så mycket i ungdomens hjertlöshet och begabberilusta utan lika mycket, om ej mer, i de föråldrade skolinstitutioner, som då voro gällande och hvilkas omagadöme just vid den tiden blef för allmänheten alltmer i ögonen fallande.

Öfverseende således med ungdomens odygder och frid öfver de gamle lärarnes stoft!

Nu till historien om assessor Lunells sista lektion!

En förmiddag — det var den 22 oktober 1838 — uppträdde Lunell i gymnasii nedre coetus, som de två öfre klasserna den tiden benämndes. Hans ansigte var blossande rött, hans ögon voro onaturligt utspända, ådrorna i hans panna svällde blodrödare än vanligt. Det syntes att han var retad och efteråt fick man veta att hans gamla hushållerska gått segrande ur en nyss levererad batalj samt att han deröfver gjorde ond blod.

Lektionen började. Lunell stod vid svarta taflan invid katedern, synbarligen med sin eftertanke från ämnet aflägsen. Ämnet var en proposition ur Euklides. Den gymnasist, som var framkallad att bevisa honom, pratade ideligen om vinklarne ABC och BAC, om trianglar och baser och vinklar nedanför basen och himlen vet icke allt hvad han rörde ihop för gallimatias och denna röra öfverfor han slutligen genom att åter upprepa tesen, hvarefter han helt kavaljeremang slutade med de vanliga orden: »hvilket skulle bevisas».

— Det var bra, then, then, then — yttrade Lunell nästan mekaniskt.

Plötsligt hördes ett pinglande klockljud bakom bänkarne. Lunell spratt till och vände sig gravitetiskt om.

— Then, then, then ... andra propositionen, Staffin!

Nu pinglade klockan andra gången. Lunell blef blodröd i ansigtet och yttrade med stigande vrede:

— Then then then ... nu har det ringt andra gången ... then then then ... och ringer det en gång till then then then then then then

— Så ringer det samman! — utbrast en spjufver i hopen.

Knappast hade fnissandet, som detta intermezzo bland gymnasisterna uppväckte, hunnit att lägga sig, så pinglade den

kabalistiska klockan för tredje gången och nu längre och häftigare, än de föregående.

— Der ha vi ju den tredje pinglingen! — utbrast assessorn — then then then . . . olycklige! vi träffas inför kollegium; then then then then then hväste Lunell och ämnade taga sin hatt för att aflägsna sig. Då rullade en biljardboll mot katedern. Lunell böjde sig, upptog och synade bollen samt utbrast:

— En mycket hvit och vacker kula then then then then . . . men denna kula skall bli så svart som en relegationskula inför kollegium then then then then så sant jag heter Gustaf Lunell then then then nu ä' ni mogna, mina herrar, nu ä' ni mogna! then then then then then

Den gången var siareblicken fördunklad. Under klockringning, rullandet af biljardbollar, glin och fnittrande och hyssningar, stoj och stim bland gymnasisterne, rusade Lunell ut ur den lärosal han aldrig mer skulle beträda. I pelarhvalfvet möter honom ett sjukbud, han följer det, frälsar lifvet på en ung hustru, uppskakas ytterligare af den rysliga förrättning han der nödgas företaga, och derifrån utkommen, stupar han på gatan i den s. k. Pumpbacken, träffad af blodslag.

Det var han sjelf som var »mogen».

Så slutade assessor Lunell sitt lif. Om hans verksamhet egnade sig mindre för lärosalen, så står hans namn som läkare och människovän obefläckadt och upphöjdt och hans minne förtjänade sannerligen den vackra apoteos Franzéns snille och aktning för människovärde på hans grafsten inristat i guld:

*”Än ett lif han lade till de många,
Som han räddat, då att honom fånga
Dödens engel smög sig i hans spår.
Läkare och vän, som ej fås åter,
Dig vid mången sjuksäng man begråter,
Lifvets engel der i tårar står.”*

II.

En Tycho-Brahe-dag.

Det var våren 1842. På Hernösands skolgård stodo lön-
narne i sin vackra vårskrud och i dess lummiga kronor qvitt-
rades lifligare än vanligt. Detta anmärkte äfven lektor Alm-
qvist till sin vän, adjunkten Engman, hvilka båda stodo sam-
språkande i »pelarne».

— Jag menar hin farit in i småfåglarne — sade lektorn —
jag har aldrig hört dem föra ett sådant skoj i lönnarne som i
dag ...

— Dåhh — svarade den älsklige adjunkten Engman, der-
vid ej underlåtande att göra detta sitt dåhh — ett ord, som ideli-
gen inflätades i hans konversation — så långt som möjligt —
dåhh ... det är dåhh ... också en härlig vårdag ... litet
hvar kan man dåhh ... känna sig dåhh — en smula upplif-
lifvad ... dåhh ...

— Hör du Engman, du, — utbrast Almqvist och tog sig
en festpris ur sin snäckformiga snusdosa — nu vet jag hvar-
före småfåglarne äro så uppskojade i dag!

— Dååhh? — svarade Engman frågande.

— Ja, ser du, di ä' förtjusta öfver att i dag bli qvitt
skolpojksjönsarne, som hålla på att expedieras derinne. Hela
våren ha de ju slagit sina bollar in i lönnarne och skrämt slag
på småfåglarne, kanske mången gång under deras ömmaste
tête à tête.

— Dåååhhh ... det är dååhh mycket möjligt ...

— Ja, si du, du som är ungarl, si du, du har dåååhhh
... inte begrepp om hvad det vill säga att turberas af skol-
pojkar, när man helt glad sitter midt ibland de sina och be-
finner sig liksom i sjunde himlen ... Besitta mej har jag inte
ibland blifvit så arg att jag kunnat flyga i luften ...

— Dååhh ... sjunde himlen? ... Men vid sådane tillfällen är man ju öfver all atmosferisk luft ... då man är i sjunde himlen så ... dååhh ...

— Seså nu är du framme med din välsignade naturkunighet igen — svarade Almqvist och tog sin andra pris.

Detta samtal afbröts af skolungdomens utrusande i massa den 12 Juni 1842 kl. 12 f. m.

Terminen var slutad och den sedvanliga premieutdelningen hade försiggått i nederskolan, men fortgick ännu på gymnasiet och på dess slut väntade de tvenne hedersknyfflarne till lärare jag här ofvan namngifvit. Strax derpå utkommo äfven gymnasisterna, mer och mindre tillfredsställda med de premier, som vankats. En af dem adresserade sig till lektor Almqvist med följande ord:

— Jag skulle be att få lof tala med lektorn.

— Nå hvad vill du?

— Jo jag tycker det är orättvist att jag skulle bli utan examenspengar för herr lektorns skull.

— För min skull? Är du galen pojke? ... för min skull, säger du?

— Ja eller för Euklides' skull ... jag har alltid haft så svårt för Euklides ... och dervid kliade sig gunstig herrn bakom det blodröda örat, dit den rodnad, som öfvergöt hans öfriga fysionomi, äfven sträckt sig.

— För Euklides skull? Nej du, pass mante, si du! Si du, jag skall ha äran säja dej, din latmask, att du är en lathunn, en dansmästare, en tokbruse, en mateseos jöns, som hvarken får skylla på mig eller Euklides utan helt enkelt på fältkamrern Smilgren, si du; han kan vara mycket argare han än både Euklides och jag tillsammantagna, si du, si du ...

— Fältkamrern — utropade den unge mannen med vidöppen mun och hans stora ögon stodo mot vanligheten ett ögonblick stilla — fältkamrern ... jasanya, är det han, som ...

— Jo just han är det, si du, hör du, din tokbruse, hvad är det för skoj ni haft för er med fältkamrern?

— Åh bara ett lappri, bara för roskull ...

— Vackert för roskull! Både du och långnäsiga Huss och pudeln Borgström oeh tjocka Winter äro så gunstiga och komma upp i kollegium i afton si du ...

— Ja men jag har bestält hästar för hemresa.

— Då får du ge hästarna återbud, det kan då inte hjälpas. Derpå tillade han: ni ä' då ena riktiga dansmästare ... ni ska' då krängla och ställa till spektakel in i sista stund ... det vore mycket bättre om du till exempel som har så svårt för Euklides ville vara så gunstig och läsa en smula och använda det lilla hönsförstånd vår Herre häft på dej, så att du kunde lära dej en smula matematik, det vore mycket klokare än att föra skoj med kamrern ... om jag nu gjorde rätt skulle jag ta och skriva till far din att han skulle skicka dig på sjön ... *kanske* di kunde ta hunn ur dej der.

— På sjön? — svarade gossen — på sjön? Gubevara mej herr lektor! Jag har alltid varit så rädd för det våta elementet ...

— Du rädd för det våta! Jo det var rätta juveln, som är rädd för det våta! Du ä' minsan inte rädd för det våta när du sitter på Stenholms och halkar i dej arrakstoddar och sjunger bondvisor och andra tarfliga visor, då är du inte rädd för »det våta» då inte ... ja, glo på mej du ... gapa du så du kan bända brödbråkan din ur led! ... Titta du! ... Jag törs säja dig sanningen, din elemenskade dansmästare! Jag blir rasande, när jag tänker på att jag skall vara målsman åt en sån tokbruse, en sån spelevink! Kom och följ mig i Gröna gången, ska jag ge dig en dufning så du mins den tills du kommer tillbaka i höst!

— Goa lektorn ... jag ...

— Ja det hjälper inte med »goa lektorn» nu inte; du är så gunstig och följer med till Gröna gången; si du, si du jag skall ha äran prevenera dig derpå att björkarne ä' utslagna der ...

— Goa lektorn ... det fins inga björkar i Gröna gången.

— Så fins det rönnpåkar då, de göra samma nytta!

— Ja si, goa lektorn, det är på det viset att jag är bortbjuden till assessor Hedlunds på middag och det var sagdt att jag skulle komma litet tidigare för vissa orsakers skull och så ...

— Stå inte och slingerbulta utan kom prompt!

— Kors i alla väderstreck! — tänkte gymnasisten —
tänk om *hon* kommer medan risbastun pågår!

Medan de båda herrarne, lektorn förut och gymnasisten på vederbörande distans efter, promenerade fram till omtalade Gröna gång, den enda tillstymmelse till promenadplats som Hernösand den tiden egde, vilja vi som snarast redogöra för orsaken till den ängslan, som, vid fråga om vandringen dit, intog vår stackars liber studiosus. Denne, som, om läsaren nödvändigt vill veta det, icke var någon annan än upptecknaren af dessa ungdomsminnen, befann sig då uti illusionernas vårmorgon. Han var gymnasist och 16 år med mycket varm fantasi och ett hjerta så eldfängdt som ett kruthus. En enda stråle ur ett vackert fruntimmersöga och vips! flög kruthuset i himmelens sky! Tyvärr fans äfven på den tiden ej brist på dylika »strålar» i den goda lärdomsstaden. Ett par utaf dem hade olyckligtvis vid en första majbal på Hof fallit i krutdurken — och explosionen var gifven. Kort och godt: jag var kär, kär som en klockarekatt. Jag sam i en ocean af sällhet, ty ser ni, mitt nådiga herrskap! jag inbillade mig att jag älskades lika danviksmessigt tillbaka. Jag svärmade vid min gitarr hela vårnatten igenom ... jag absenterade från lektionerna om dagen och när qvällen kom lopp jag som en annan Erik XIV:de till skogs, der

*jag låg på knä
och skar i trä
hennes namn tillhopapetadt
med mitt eget, skönt arbetadt.*

Föremålet för min ömma låga älskade blommor som alla flickor vanligen göra. Vips! blef jag den ifrigaste botanist och adjunkten Engman blef mig särdeles bevågen, ty nu bevistade jag reguliert hvarenda botaniska exkursion ... jag anställde ordentliga härjningar bland tussilagor, callor och ranuncler, jag ref mossor och lafvar från berghällarne som en björn, jag tog hela qvastar af hon- och hanhängen från björkar och videarter ... med ett ord: jag rasade i botanik. Men föremålet för min ömma låga älskade äfven poesi och, som unga flickor den tiden vanligen brukade göra, synnerligast Böttigers. Vips!

lopp jag till Öhrlings boklåda och tog Böttiger på kredit och innan veckans slut kunde jag halfva hans diktsamling utantill. Ja! jag hade till och med den djerfheten att sjelf försöka mig i det sentimentala och mer än en »erotisk fantasi» såg under dessa stunder dagen. Tegnér, Leopold, Franzén och Stagnelius slukade jag, medan kamraterna tuggade på Ovidius, Horatius, Livius och Virgilius ... med ett ord: jag gjorde äfven i poesi. Numera mins jag sannerligen ej hur det bar till, och himlen må veta hvad flickan tänkte på, men det var icke förutan att en liten »klockarkärlek» brann hos båda kontrahenterna.

En afton före vårterminen 1842 hade vi ånyo träffats i Gådeåbacken. Jag kan ej neka till att det förefaller mig en smula motbjudande att nu gyckla öfver den stunden, så löjlig den än var; men den var likväl i all sin tokrolighet en af de öfverlyckligaste i mitt lif, ty unga herrskapet förklarade sig der för hvarandra och den första kyssen for af med vett och förstånd för pocker i våld ... När andra kyssen brann, kom, *horribile dictu!* doktor Norrmans bruse (gumse) och gaf älskaren en så eftertrycklig knuff a posteriore att han stupade på älskarinnan a priore. Det var en fullständig idyll: en herde, en herdinna och ett får! ... Förrän vi denna märkvärdiga stund skildes, blef ett nytt afskedsmöte beramad till kl. 12 på dagen af premiernas utdelning i skolan. Detta möte blef bestämdt att hållas i »Gröna gången» och var min mening att då, för de examenspengar jag skulle erhålla, inköpa någon passande present att till »henne» afemna i afskedets heliga stund.

I bören kunna föreställa er, mina damer och herrar, min fatala belägenhet. Först och främst inga examenspengar — för kamrerns skull; vidare hundsnius af min målsman — för samme kamrers skull, och ändtligen en rysligt tillämnad skrapa med himlen vet hvilka slags extra förplägingar i »Gröna gången», hvarest jag just vid den tiden väntade ett rendezvous af min flamma! Jag svettades som en sjöskumspipa och min fattiga hjerna vred sig som en orm i en myrstack. Under dessa marter anlände vi till »Gröna gången», den jag hade all anledning önska femhundra stadier bortom Shetlandsöarna.

En blick utåt den lilla allén öfvertygade mig att hon ännu ej kommit dit. Jag drog en oändligen djup suck af tacksam-

het för detta mankemang. Ofta suckar väl en trånande älskare öfver sin huldinnas uteblifvande från ett möte, men sällan torde han tacka kärlekens gud därför. Jag gjorde det likväl och till yttermera visso levererade jag tacksammeligen sucken n:o 2.

— Jojo, pusta du ... sucka du och stånka nu ... det hjälper ändå inte, si du — utbrast lektorn och började temligen tvetydigt se sig om bland »Gröna gängens» lögfrän.

Misstänkande den inneboende betydelsen af denna granskning, stannade jag tvärt och frågade kanske något positivt:

— Hvad är meningen, herr lektor?

— Meningen — svarade lektorn — meningen är att en gång för alla läsa lagen för dig!

I detsamma trodde jag mig vid södra ändan af alléen varsna min flammans blårutiga sommarklädning skymta fram mellan spjelarne af ett plank, som derifrån sträckte sig neråt staden.

— O j vredgade nornor! der är hon! Det här måtte ska' bli tragikomiskt!

— Pro primo — återtog lektorn fortsättningen af den utlofvade »dufningen» — pro primo är du en lathunn, som inte gör annat än mumsar pepparkakor, spelar guitarr, sjunger visor och skrifver dum vers ...

— Vackert så vid min ålder, herr lektor — svarade jag och sökte med mina blickar genomtränga planket, bakom hvilket jag trodde mig ha upptäckt blåklädningen, men lugnades dock, då den ej syntes till. och tog det för ett spel af min uppjagade fantasi.

— Är det vackert så, sa' du? Jaså du tycker det! Pro secundo absenterar du från lektionerna 6 dagar i veckan och låtsar vara sjuk och när lördagskvällen kommer sitter du på Stenholms och kolkar i dig långa arrakstoddar, sjunger bondvisor för kreti och pleti och äter biffstekar ...

— Kan lektorn undra derpå, när vi hemma aldrig få annat till qväll än mjölgröt?

— Ja, gubevars! det skulle inte duga för en sänder tokbruse att läppia nå den goa gröten, kantänka ... pro tertio ...

Nu tyckte jag mig återigen bakom planket varsna någon-ting, som rörde sig, och började maka mig längre derifrån.

— Stopp munsjör! — inte ur fläcken! — kommenderade min omutlige mentor — pro tertio sysselsätter du dig med kurtis ...

— Herr lektor, hvad det beträffar så ...

— Så ... ja så är det intet litet spektakel du ställer till här i stan ... skäms du inte du, en pojkvase, att springa och slå för de unga mamsellerna här i stan, haganipperna ni kallar dem, skäms du inte för det, du spoling, att bjuda till att kurtisera och kolla bort flicksnärter, som knappast växt ur mammeluckerna ...

Men nu gick det för långt. Jag led tåligt chikanerna för min bristande flit, mina visor, mina biffstekar, ty allt detta var nu i det hela taget af mycket oskadlig natur och till på köpet ett stycke af sanningen; men när han anspelade på min »kurtis», när han vidrörde den ömtåligaste strängen i min känslofulla själ, när han sårade hvad mitt hjerta höll så heligt — bevars väl! då brusto eftertänksamhetens och tålamo-dets dammar och med en patos, som kunnat anstå en primo amoroso på en kunglig teater, slog jag högra handen på mitt hjerta och utbrast med stigande sinnesrörelse:

— Kollra bort, sa' lektorn? Jag kollra bort? ... mamme-lucker? ... herr lektorn kan tacka Gud att han är min målsman ... jag måste derföre smälta herr lektorns orättvisa beskylningar, ... men, som sagdt är, lektorn kan tacka Gud för att han är min målsman, ty vore ... inte ... herr lektorn m ... m ... min målsman ... (snyftningar i långa banor) så vore lektorn evigt ... ev ... evinnerligen olycklig ... och dervid utbrast ur storsinnets åskmoln ett ordentligt störtregn af tårar och i öfvervilningen sparkade jag i det murkna planket ... kratsch! och några plankor röko katten i våld och lemnade utsigten fri öfver min - flamma, som med ett anskri störtade baklänges i ett potatisland

Situationen var af för högkomisk effekt för att ej sätta lektorns skrattmuskler i gång. Också genljöd »Gröna gången» ett par minuter deraf, hvarefter han ändtligen och medan jag, som vid åsynen af min flammas oförmodade nederlag i potatis-

landet med ridderlig ifver skyndade till och hjälpte upp henne, i sin vanliga, godmodiga ton tilltalade mig:

— Ja, farväl med dig och kom noga ihåg hvad jag sagt dig . . . titta på din Euklides, si du . . . uppför dig anständigt, si du, och helsa far din, si du, si du!

Tigande och flat lyfte jag endast på mössan och hade omsider den obeskrifliga fägnaden att se straffpredikanten aflägsna sig.

Men i de stjernor, som strålade öfver mitt inträdande i denna jämmerdalen måtte det på förhand stått att läsa huruledes denna dag, eller den 12 Juni 1842, skulle blifva en af min lefnads Tycho-Brahe-dagar, ty knappast hade första akten af sorgespelet i »Gröna gången» blifvit utageradt mig »till stort men», så uppträdde nu i andra akten en figur på scenen som sannerligen såg ut som en veritabel, ambulatorisk lerlafve.

Min flamma . . . ah! min flamma! så hon såg ut! Den rena, nystärkta, blårutiga klädningen nersmetad baktill af potatislandets efter den föregående dagens hållregn uppmjukade jord; sönderrifven framtill af en spik i planket, hvarintill hon lyssnat under lektorns straffpredikan; de små näpna kängorna behängda med lerklimpar; den lilla subtila kråkan (en slags hufvudbonad för damer) nerskrynklad och illa medfaren; de svallande lockarne »hoptofvade» och här och der pomaderade af den blöta leran, som äfven stänkt upp i ansigtet och der placerat de allra små näpnaste muscher . . . oh! hon var för älskelig! . . . Oh! . . . Och så börja' hon gråta. Prosit! då var det färdigt!

— Jo, du bär dig vackert åt mot mig! — utfor hon — när hon från den sankta pussen i potatislandet åter befann sig på terra firma i »Gröna gången» — jo du bär dig just vackert åt mot mig!

— Älskade lilla stumpa! — svarade jag och sökte att på bästa vis rengöra henne och mig sjelf för skulden att hon blifvit »smord» — min pulla lilla, du får inte vara ledsen på mig . . . inte ska' du grina och lipa så der! . . .

— Kan jag väl annat än lipa, som du behagar säja, och gråta . . . ja jag skall gråta så pass . . . att . . . om jag kunde gråta krokodiltårar så skulle jag gråta dem, då jag

tänker på huru du stält till för oss! iiihi! . . . ihi! ihiiiihi! . . . Först och främst ådrar du dig snubbor af lektorn . . . och så får du inga examenspengar . . . och så sparkar du ikull mej i leran . . . mej, som varit så snäll mot dig . . . ack hvad jag var för en toka! . . . att du detta vet, så är det nu slut emellan oss! — och dervid utbrast ett nytt störtregn af tårar.

— Malla, stumpan min! goa du . . . låt mig tala ett förnuftigt ord åtminstone.

— Du . . . ett förnuftigt ord . . . du? du tala ett förnuftigt ord? . . . ja, när det blir sju torsdagar i en vecka . . . var det väl förnuft i allt hvad du inbillat mej att du skulle ta studentexamen åt året och bli länsman i Säbrå . . . var det förnuft i det? . . . och var det förnuft i att jag, mitt arma barn, skulle tro på en sån der tokbruse som du, som . . . som har rödt hår!

— Förlåt mej, min nådiga — återtog jag, oändligen sårad af anspelningen på någonting så tillfälligt som att ha rödt hår — förlåt mej . . . har mamsell det på *det viset*, så skall jag visst icke vara densamma, som . . . på minsta vis . . . skall vara densamma inte . . . nej, visst inte!

— Jaha, jag vågar säga dig att du är odräglig . . . att du inte har rödt hår för roskull och att det är alldeles slut emellan oss . . . jag skall tala om alltsammans för pappa och mamma när jag kommer hem . . . att du detta vet . . . och nu vet du det, din tokbruse, din gårinnerlig gårtratt! . . . och vidare har jag ingenting att säga *herru!*

— Malla! — utbrast jag, sträckande mina armar utåt »Gröna gången» och sökande med denna teatraliska gest återkalla min flyende flamma. Men flamman försvann och jag stod ensam kvar och bet mig i tummen.

Så nedföll i »Gröna gången» en hel stjernering af illusioner.

Efter en stund höjde jag modigt det sänkta hufvudet, kastade en hänleende blick efter min förlorade paradisfågel och utbrast:

*Kucku! din dårskap jag aldrig förlåter!
Klagan och suck för en Mallas skull;
Jorden, tyvärr, utaf Mallor är full
Mister du en, stå dig tusende åter!*

— Jag har helsning från rektor att herrn inte får resa ur stan, förrän herrn varit upp för kollegium — hörde jag en röst bakom mig och när jag vände mig om fann jag mig ansigte mot ansigte med konsistoriipedellen Mellberg.

— Hvad är det nu frågan om! — sporde jag, anande nästan hvarom frågan vände sig.

— Kamrer Smilgren har stämt herrarne till kollegiiförhör.

— Nå den menniskan är då skapt till min plåga! När blir förhöret?

— I afton eller i morgon eller i öfvermorgon.

— Och under tiden ska vi vänta och uppehålla oss här i staden?

— Rektor befaller det.

— Och vi måste lyda, det är klart. Farväl Mellberg!

Han gick.

— Seså — muhlade jag — ska' det nu vara färdigt, så är det minsän inte för tidigt . . . det var då en riktig Tycho Brahe-dag, inga examenspengar; hundsnius af lektorn; korgen af Malla; kollegiiförhör för fältkamrerns skull! Nog är jag lyckad i dag! Men strunt, bagatell, slå sorgen bort! Nu fort att göra toilett och sedan på middag hos assessor Hedlund! Efter alla dessa dufningar skall en god middag smaka fågel. Ja, jag skall äta och dricka mina grusade förhoppningars graföl!

En timme senare stod jag i tamburen till detta det gästfriaste hus i Hernösand på sin tid. Något långnäst och icke utan en dyster aning om en ny otur inträdde jag i salen och fann den tom.

— Hvad — tänkte jag — ha' de inte dukat än!

— Nå ändtligen får man den äran att se högädle herrn! — yttrade gumman Hedlund, icke utan en viss skärpa, — eljest brukar man ge återbud till godt folk, när man blir bjuden på middag och inte ämnar infinna sig. Det anses mindre artig att låta vänta på sig -- tillade hon i mildare ton, förmodligen då hon såg min snopenhet, den hon troligen tog för harm öfver min ådagalagda brist på lefnadsvett.

— Goda tant — stammade jag och ett förfärligt ljus upp-gick öfver mina dystra aningar — goda tant jag ber tusen gånger om förlåtelse för min oskicklighet men vissa affärer skulle rangeras före hemresan . . .

— Såå? . . . man har affärer vid så unga år . . .

— Åjo nog händer det, tant lilla . . . för resten inte är jag så fasligt ung — svarade jag en smula pikerad öfver anspelningen på min barnslighet.

— Nånå — återtog hon — litet brutet är snart förlåtet. Huru är det: har du fått någonting i dej?

— Hvafalls? Någonting i mej? . . . jo gubevars, goa tant, nog har jag fått tillräckligt i dag.

— Nå det var väl det, du såg så medtagen ut att jag trodde du var hungrig.

— Ser jag medtagen ut? . . . å bevars! inte är jag medtagen, goa tant (afsides) nu blir jag utan middag också! Ja det här är en fin dag . . .

— Kom då in och drick kaffe!

— Tackar ödmjukast, goa tant!

Efter utbytet af en kopp kaffe mot en säkerligen mycket god middag, till hvars beskaffenhet jag kunde sluta af åtskilliga lemningar efter de synbarligen delikataste köttbullar, munkar och kräm, allt rariteter för djeknegommar, tog jag mitt höfliga farväl och begaf mig med betydlig nasal-utsträckning till mitt logi.

Men ännu voro ej dagens vedermödor slutade. I gränden, der jag bodde, mötte mig en »batting» (lärpojke) en af skolgossarnes fruktansvärdaste antagonist, för sina år ovanligt stor och stark och hela skolans buse, ty han piskade utan nåd och barmhertighet upp oss hvarhelst vi ensamma hade den olyckan att möta honom. Nu stälde sig Påfven — (så öknämndes den olycksfågeln) — bredbent och styf i min väg.

— Nu äntligen har jag dig då på tu man hand och nu skall du få betaldt för gammal ost, din rödnacke dej . . . hör du Åkardanke, hvarför skäller du mej för påfve, du?

— För att din rock är så lång och så röd — blef det dumma svaret.

— Men nu skall din näsa bli både längre och rödare — hotade Påfven och gjorde min af att hugga mig i kragen. I förskräckelsen öfver hvad jag fruktade skulle komma, nemligen betalningen för den gamla osten, som jag fruktade skulle erläggas i en myntsort, den jag icke tog för god och i brist af

annat försvarsvapen, ryckte jag från bröstfickan upp en lång, skarpt formerad blyertspenna och började att med den parera Påfvens näsknäppar. Men huru vi skärmytslade uppgaf lärpojken ett jämmerrop, och min blyertspenna satt som en pil i hans helighets nästipp.

Framlidna Sebelja kunde icke gerna vråla värre, än Påfven i denna stund. Folkskockning i gränden. Jag beslöt mig för reträtt och var om ett par timmar resfärdig hem till pappa och mamma. Men strax förrän jag skulle sätta mig i åkdonet anlände Påfvemamma åtföljd af min målsman, som i temligen omild ton tilltalade mig:

— Hör du, din skojare! — ropade lektorn redan på något afstånd — har du nu åter varit framme? Den här madammen påstår att du stuckit sönder hennes sons respektive näsa.

— Ja det var han som började gurglet — undskyldde jag mig.

— Det må nu vara huru som helst, nu råder jag dig att be madammen om förlåtelse eller också betala hennes sons näsa . . .

— Det ena först, det andra sen — inföll Påfvemamma med den ilsknaste ton och min — och vill inte gunstig herrn det, så tar jag munsjörn med mig till polisen . . .

— Hör du, det der kan bli farligt, min gubbe lilla — inblandade sig lektorn — betala du näsan, det är mitt råd, betala du näsan!

— Huru mycket kostar den? — sporde jag då, alldeles förtviflad öfver alla mina olycksöden denna fatala dag.

— Under 10 riksdaler släpper jag inte munsjör Snus — svarade käringen.

— Men det utgör hela min reskassa — sade jag.

— Då får munsjör Snus ta sig en liten promenad hem till pappa och mamma i Tuna, det skall bli en glädje för föräldrarne att se sin herr son så katig — hånade mig lektorn. Och dervid blef det. Jag nedtystade med min reskassa den barska Påfvemamma, en kamrat tog mina saker med sig till mina »hemhagar» och sjelf promenerade jag ända till Fjäl, der en barmhertig fånggevaldiger, hvilken hade samma väg som jag, upptog mig i sitt åkdon och gaf mig fri skjuts till hem-

met. Och sådant blef slutet på den infamaste Tycho Brahe-
dagen under hela min skoltid.

Några år senare — kanske tio à tolf — hade jag till
en af Hernösands handverkare ett litet uppdrag och infann
mig för den skull i hans bostad, sade mitt ärende och mitt namn.

— Åhja — svarade han, som var kopparslagare, — herrn
behöfver visst inte presentera sig ... vi ä' gamla bekanta, vi, ...

— Måntro det?

— Ser herrn min näsa?

— Jo ... nog syns den!

— Ja men se noga på henne ... ser herrn inte något
särskildt?

— Jo ... det vill säga ... hon tycks vara ovanligt lång ...

— Ser herrn inte något annat på henne? ...

Jag trodde karlen var galen.

— Nå ser han ingenting?

— Den har en ovanligt vacker gredilin färg ...

— Lik om det? Men ser herrn då inte den här lilla grub-
ban? Den der lilla grubban hade jag äran få af herrn den 12
juni 1842. Kommer herrn ihåg någon batting, som hette
Påfven?

— Ah! Nu mins jag!

— Och kommer herrn ihåg Malla B.? — tillade han, när
en ännu rätt väl behållen qvinnogestalt inträdde i verkstaden
— Kommer herrn ihåg henne? Mins herrn när hon låg i po-
tatislandet bakom »Gröna gången»? Hi hi hi! herrn propsade,
men jag tog potten ... hi hi hi! Nu är jag kopparslagare, har
en hustru, två barn och tre gesäller och allihop må vi som
prinsar i en bagarbod och minst så pass som det anstår påfvar ...

— Åja — inföll frun och gaf mig en lång talande blick,
hvari ett mördande hån framlyste — åja nog tror jag att Nit-
nagel har det lika bra som ... som ... som länsmännen i
Säbrå ...

Jag kände att jag befann mig i en generad ställning och
lagade mig så fort som möjligt derifrån, ej låtsande märka de

glada leenden, hvarmed afskedshelsningen af kopparslagarefam-
 iljen beledsagades.

Och var detta första gången jag var utsatt för kopparslagare här i verlden.

Men

Det var inte den sista

III.

Ett par kollegii-förhör för 40 år se'n.

I.

»Kissa».

Sommaren hade flytt sin kos.

I konrektor Huss' tätt intill skolgården belägna trädgård glödde rönbären, grisar och skolpiltar till fröjd och gamman, och fullmognade af sommarens sol. Samma sommar hade äfven fullmognat åtskilliga andra surfrukter.

En dag i början af Oktober satt jag i en af konrektorns rännar, infattad i en ram af gulnade blad och högröda rönklasar. Under det jag försåg alla mina fickor med rönbär och dessemellan mumsade på dess ohyggligt sura innanmäte, bombarderade jag dermed hvarje förbigående och öfvergöt honom med ordentliga hagelskurar af dessa slags projektiler. Detta var ett af skolpojkarne vanliga nöjen. Om vintern krigades med snöbollar, om hösten med rönbär. Rätt som jag satt der i mitt idylliska lugn och ofredade hvarje förbigående, kom pedellen Mellberg och tilltalade mig sålunda:

— Jag har befallning af rektor att tills i afton kl. 7 kalla herrn upp för kollegium.

— Hvad står nu på? — frågade jag obehagligt öfverraskad af kallelsen och smetade i hettan pedellen en rönbärsklase i skallen.

— Jo, den der saken med fältkamrern, som blef uppskjuten i våras, skall nu komma för.

— Aha! Gömdt är icke glömdt, hör jag. Nå, äro de andra syndapaltarne äfven kallade?

— Herr Vinter har jag ej råkat ännu, men herr Huss och herr Borgström har jag redan kallat. Adjö.

— Jaså — mumlade jag för mig sjelf — således har den der struntsaken legat och grott en hel sommar och är nu

ändtligen mogen. Nånå vi få väl se om man skall låta en afdankad fältkamrer löpa en kunglig gymnasist in på näsan . . .

Men innan jag går vidare i texten torde det vara nödigt att för mina läsare presentera herr fältkamrern, ett af originalerna den tiden i det goda Hernösand.

Kamrer Smilgren var en sextiåring, mycket spenslig till sin yttre menniska, mager och utsvulten, men med intill vidrighet smilande och inställsam karakter, som helt och hållet förfelade sitt mål: umgänge och anseende i staden. Tjenstgörande regementsskrifvare under 1814 års norska kampanj, var han nu pensionerad och sökte att med s. k. bondadvokatur förbättra sina tarfliga inkomster. Hade mannen icke regerats af en bastant portion fåfänga, så hade han måhända i all sin fattigdom vunnit sin önskan; men nu drog denna fåfänga ett outplånligt streck öfver hans beräkningar och pretentioner. Han gjorde visiter öfver allt, men var ingenstädes så synnerligt gerna sedd; han åtog sig rättgångar, men förlorade vanligen. Objuden infann han sig ofta nog på supéer, ett föremål för löje och en mången gång svårartad drift. Bland skolungdomen mådde han isynnerhet som en orm i en myrstack, dels för sina itererade försök att undandraga sin herr son den penalism, som den tiden var rådande i skolan och gymnasiet, dels äfven för hans barnsliga fåfänga att vilja anses hemmastadd i de döda språken. Att det icke stod så alldeles väl till med den saken, vittnar, bland annat, hans bekanta öfversättning af den latinska inskriptionen på läroverkets facad. Som vi veta, har denna inskription följande lydelse:

»Hoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli,

Si patriæ volumus, si nobis vivere cari»,

hvilket fältkamrern för sin herr son och några skolgossar uttydde sålunda:

»Hokus pokus studeras det här af pråpra gossar från Jemtland, Si patrioterna! Si volymerna! Vivere fritt hos Cari på Nobis!»

Derifrån samt från hans allom bekanta spioneri på skolungdomen utom skolan kommo allt det spektakel och alla de uppståg, för hvilka den smilande gamle fältkamrern var utsatt och hvarpå han i töväder eller höstqvällar hade de fatalaste bevis.

Detta i förbigående.

Jag hasade mig ner från trädet och lopp genast till vännen Vinter. Derifrån afsändes en stafett till de tvänne återstående bland de anklagade och sedan de kommit blef det omsider beslutadt att först söka i godo uppgöra saken, och i denna afsigt begåfvo vi oss all fyra till fältkamrerns bostad.

Midt på golvet stod herr fältkamrern sjelf vid öfre ändan af ett med vaxduk öfvertäckt bord och stoppade sin silfverbeslagna sjöskumspipa. Vid ena fönstret satt fältkamrerskan och lagade rosetten i herr fältkamrerns uniformshatt, förmodligen för den stundande bataljen inför kollegiet. Vid ett annat fönster satt mademoiselle Smilgren, en rätt presentabel småstadsfröken, strålande af ungdom och helsa, och sydde uniformsknappar i fältkamrerns hvita väst och vid hörnet af kachelugnen stod hans värja med sitt granna elfenbensfäste, uppbärande den blå med blanka knappar försedda uniformsfracken. Permissionerna med de breda guldrevärerna hängde ner från ena karmen af soffan.

Allt detta talade för tydligt om krigsrustningar, att icke en smula komma oss att misströsta om en fredlig lösning af för handen varande förvecklingar.

Emellertid framträdde vi och gjorde herskapet med stora gester vår reverens. Med en smula hånleende bjöd oss vår motpart att taga plats kring det runda bordet medan han sjelf intog högsätet närmast sitt qvinliga statsråd.

— Hvad är det som förskaffar mig äran af herrarnes visit? — sporde oss fältkamrern med ironiskt hån.

— Herr kamrer — tog en af oss till ordet — vi hafva infunnit oss för för att pliktskyldigast söka i godo uppgöra den affär, hvarföre vi genom fältkamrerns åtgärder blifvit kallade till kollegiiförhör i dag. Herr kamrern lär finna hvilka obehag för oss å ömse sidor ett slikt förhör med sig hafver; för kamrern, derföre att vår tvist erbjuder för många löjligen sidor för att afhandlas inför en auktoritet af så allvarsam karaktär, som ett collegium gymnasticum. Besinna blott hvilka namn och personer vi der möta! en biskop Franzén, en doktor Berlin, lektorerna Bergman, af Nordin m. fl. . . för oss åter medför detta uppträdande inför nämnde herrar ett obehag, så mycket större som det inträffar midt under brinnande tenta-

mina och kan således menligt inverka på vår tillämnade uppflyttning till gymnasii andra klass. Vi anhålla derföre att kamrern täcktes uppge någon plan för sakens biläggande i godo!

Med detta på förhand öfverlästa tal öppnades kongressen och sedan fältkamrern, som uppmärksamt lyssnat till hvarje ord, tagit sig en pris ur sin stora silfverdosa, sänkte han hufvudet, tittade under lugg och antog en ytterst illparig min. Derpå sade han, hånleende:

— Tillåtes det mig att göra en fråga?

— Var så artig!

— Är det vackra talet ämnadt för svenska akademien?

— Herr kamrer — svarade talaren, flatnande öfver den ringa effekt den väl öfverlästa svadan tycktes göra — herr kamrer! vi utbedja oss som en synnerlig grace att kamrern behagade hålla sig till sak!

— Vågar jag göra ännu en fråga?

— Nåväl ...

— Har herr ordföranden hört historien om räfven och korpen? Jag antar det; ty jag vill minnas att den förekommer i Broderii Lectiones ... och den *barnboken* — han lade synnerlig vikt på detta ord — ha ju herrarne nyligen läst ...

Kamraterna glodde småfinande på »ordföranden» och nickade god mening till fortsättning af driften.

— Herr kamrer — tog »ordföranden» åter till ordet — vi ha icke kommit hit för att höra barnsagor ... hvad har sagan om räfven och korpen med vår affär att göra?

— Nichts so hitzig, mein herr! Vi ska' först göra oss reda för historien om räfven, som med fagert snack ville narra osten från korpen ... och sedan skola vi se till hvad i denna historia har sammanhang med herrns granna oration.

— Ännu en gång, herr kamrer, till sak ... till sak! ...

— Till sak, ja! alldeles! Jo, sir herrarne, när den fiffige räfven, som gerna ville komma åt osten, som korpen hade i sin näbb, hade smickrat och på alla sätt elogerat honom, ville korpen, den trindskallen, låta höra att han icke saknade någon egenskap för att blifva fåglarnes konung; han öppnade sin näbb för att sjunga, osten föll ur hans mun och räfven hade vunnet spel.

— Nåväl — utbrusto vi, anande hvart den gamla sagan syftade — nåväl än sen då?

— Jo, mine herrar, fabula docet, som Broderius så skönt uttrycker sig, det betyder: fabeln docerar att om oförskämda pojkar öfverfalla och oqvåda gammalt folk på gator och gränder och di der gökarne sedan vilja stryka öfver saken med hartassen, så skall inte gammalt folk akta på slik fåglalåt utan låta saken ha sin gilla gång. Har jag lyckats göra mig förstådd?

— Fullkomligt, herr kamrer, men ...

Då förde vännen Vinter sin hand till munnen och, bildande dermed en ropare, framhväste han öfver bordet: öppen drift!

Det var nemligen öfverenskommet att om fredsunderhandlingarne ej med goda ord och fagert tal skulle lyckas, så skulle vi åtminstone skaffa oss valuta för vårt dyrköpta skoj, det med en viss oro motsedda kollegiiförhöret, och försöka hvad »gåfvor och skänker» öfver vår motpart förmådde.

Genast, fattande meningen af Vinters ord, uppsteg »ordföranden» från sin plats och med honom reste sig hela kongressen.

— Herr kamrer! — tog »ordföranden» åter till orda — då kamrern, långt ifrån att rättfärdiga vår goda tanke om kamrerns upphöjda tänkesätt, tvärtom synes vilja hos oss injaga en oroande fruktan att vi i kamrern se ett retadt lejon, hafva vi naturligtvis intet annat att göra, än aflägsna oss. Först vågar jag likväl å mina medbrottslingars vägnar göra ett ytterligare förslag till förlikning.

— Och det vore?

— Om kamrern genast återkallar sina klagomål och söker inställa förhöret inför kollegium äro vi färdiga att in natura leverera till fru kamrerskan ...

— Hvad för slag? — utbrast frun och steg upp från sin plats — kära Smilgren, hvarför kan du ej för en gång låta nåd gå för rätt? ... hvad för slag, go herrar? hvad för slag?

— En fjerding surströmming — svarade Vinter från Sundsvall.

— Och jag ett dussin primalärfts-näsdukar — proponerade Borgström från Nätra.

— Och jag dräll till ett dussin servietter! — tillade Huss från Grundsunda.

— Och undertecknad en Tunabulle på ett halft pund — kompletterade jag.

— Ja men hör du Smilgren — utbrast nu fru kamrerskan och knäppte ihop sina händer — nog kunde du låta herrarne förlika dej ... kom ihåg de rara Tunabullarne och surströmmingen sen, som du är så förtjust uti ...

— Mjuka tjenare! ... kan inte ha den äran! — sade kamrern.

— Nå än drällsservietterna då — återtog frun — drällsservietter du, som ä' så gentila, du ... nog kunde du ändå ...

— Nej, säger jag, absolutissime nej, nix, nihil som det heter på latin, nix, nix, nix in infinitivus! ...

— Ja men goa söta rara älskade pappa — bjebbade nu äfven den unga mamsellen med — ett dussin primalärftsnäsdukar, pappa, de kosta inte litet de, pappa, goa älskade pappa ta näsdukarne och släpp herrarne! ... jag håller på att bli alldeles utan finare näsdukar ... ta näsdukarne och släpp herrarne, pappa! ...

Omgifven af de allierade makterna och af sina egna naturliga bundsförvandter, som ville garantera fredsvilkoren, kämpade kamrern länge och väl och ho vet om dessa fredspreliminärer ändå blifvit ratificerade, såvida ej han, som förklarar kriget, kommit att observera en knuffning af Vinters arm i »ordförandens» sida. Denna manöver afgjorde bemedlingsförslagets olyckliga utgång.

Fattande sin värja, höjde fältkamrern henne teatraliskt mot taket och utbrast i vredesmod.

— Farväl, mine herrar! Jag svär att ej nedlägga vapen förrän herrarne gifvit mig satisfaktion! Vi träffas i afton! Der är dörrn!

Och vi packade oss skyndsammeligen på denna dörr, ropande »kissa!» (ett öknamn på fältkamrern) samt jamade som kattor i Mars.

Det kunde ej hjälpas. Klockan 3 samma afton dragas vi syndare inför rådet. Klagande fältkamrern var uppsträckt i blå frack med släta förgyllda messingskaappar, hvit väst och halsduk, värja och trekantig hatt. Han stod till höger om kollegiibordet. Hans hållning var rak och hans ögon hvilade förhoppningsfullt på kollegii ledamöter. Någon gång sände han äfven till oss anklagade en medömkans blick. Vi hade vår plats till venster om bordet. Af kollegii ledamöter voro tillstädes: biskop Franzén, gymnasii-rektor, doktor Norrman, lektorerna Bergman (sedermera biskop i stiftet), af Nordin, Engman och Sundberg. Vid protokollet satt magister Ritzén.

Nära fullsuten rätt, således! Det såg ut att bli mycket allvarsamt.

Då öppnade rektor förhöret med att uppläsa fältkamrerns anklagelseskraft, som hade följande lydelse *):

Till Max. Veneris Consistorio i Hernösand.

Ödmjukaste Promemoria!

Det är beklagligt när samhällets existens skall stå i beroende af okynniga ynglingars tilltagsna och djerfva företag och samhällsomstörtande mandater. Ett samhälle, der religion och goda seder trampas under fötterna redan af ynglingar — hvad skall deraf blifva när dessa ynglingar blifva män? Historien ger oss svaret på dessa frågor. Se detta Frankrike t. ex., så länge religionens stjärna lyste öfver dess horisont, så länge var det ett devoueradt samt konstitutionelt monarkiskt samhälle, men som Rousseaux så sannt säger att bildningen kom och sederna flydde så se vi att den stigande civilisationen är det trappsteg, hvarpå libertiner och republikaner uppklätra till odödlighetens hemisferer liksom det alltid blir ett folks totala undergång när okynnet, tilltagsenheten och den subjektiva framfusigheten spela sina roller redan i undervisningsverken och de allmänna bildningsetablissemmenterna.

Till dessa reflexioner hänföres man vid anledning och på grund af följande experimenter af gymnasisterna Åslund, Vinter, Borgström och Huss. Jag har nemligen den äran att inför Max. Veneris Consistorio anklaga

*) Originalen finnes i afskrift i förf. värin

Åslund att hafva på öppen gata sqvadronerat mig; följt mig med skällsordet *Dacabo* samt hela storgatan utefter ropat *kissa* bakefter mig och *jamat* erbarmligt.

Winter har haft den vildsinta påflugenheten att uti gymnasiipelarne hafva medelst ett slag, applicerad på mitt venstra kindben komma mig att digna till pelargolfvet, hvarigenom min oeftergiffigaste del erhöll en ganska compliserad contusion: han var också med och jamade grymt.

Borgström har jamat erbarmligt, dessutom inneslutit mig å ett visst etablissemanng å Svarfvaren Ombergs gård samt hållit mig der öfver höfvan länge, genom att sätta en björkstock för entrén. Genom en glugg hade jag tillfälle iakttaga *Borgströms* fula miner från sitt fönster och genom aktade personers arriverande mellankomst lyckades jag omsider retirera mig undan etablissementet.

Huss anklagas pro primo för jamning tillsammans med *Åslund*, *Vinter* och *Borgström*, pro secundo för att i nu vidfogade bevis omrörda tillfällen hafva jamat solo och högljudt gapskrattat åt de subjektiva oförskämdheterna, genom hvilket förfarande jag anser honom vara gastarnes konfrater och associé.

Jag yrkar för den skull att Max. Veneris Consistorio behagade tilldela dessa alumner den näpst sednaste Kongl. Maj:ts Nådiga Skolstadga vid handen gifver samt ersätta mig för tidsspillan och skandal 10 Rdr banko samt inför Max. Veneris Consistorio rentvå mina händer genom offentlig afbön och satisfaktion. Hernösand den 12 Maj 1843.

V. Smilgren

Pensionerad fältkamrer och saksförare.
Adress Hernösand och Berget.

Under uppläsandet af detta kostliga anförande märkte vi syndabockar granneliga att de åskdiga molnen på våra domares pannor betydligt skingrats. Biskopen tittade än upp ur, än dök han ner i sin vinterpels, synbarligen road och mycket generad af att ej få brista ut i skratt. Bergman nickade då och då med sitt vördnadsvärda gubbhufvud och utstötte ett och annat: »Ja! det är superbt!» Lektor af Nordin fläktade oupphörligen med sin röda silkesnäsdud och Engman satt orolig på sin stol som hade han setat på nålar. Han var dock

den ärligaste af kollegii-gubbarne, ty han gjorde som vi syn-dapaltar beskyldes för att hafva gjort: han grinade erbarm-ligt. Sundberg blickade skarpt i motstående vägg, ingen muskel rördes i hans ansigte, men läpparne voro mer än vanligt hopknippta.

Nu börjades förhöret.

— Verkligen — sade rektor, doktor Norrman, smackande på sitt vanliga vis — Åslund är här anklagad att hafva sqvadronerat herr fältkamrern på öppen gata. Hvad har Åslund att genmäla härtill?

Något lugnad af kollegiigubbarnes synbarligen muntra sinnesstämning för tillfället, svarades i temligen frimodig ton.

— Innan jag går att afge mitt svaromål på den framka-stade beskyllningen, anhåller jag att fältkamrern måtte åläg-gas visa mig hur det går till att sqvadronera.

— Dåhh — inföll Engman genast — enligt mitt förmenande ... dåhh ... kan det ej förnekas svarandeparten att få sig åskådliggjordt hvad som menas med det ordet sqvadronera. Fältkamrern torde derföre ... dåhh ... visa honom hur detta går till ...

Franzén tittade upp. Allmän uppmärksamhet och tystnad. Kamrern steg slutligen midt framför kollegiibordet, drog blankt, antog en fäktares attityd och svarade:

— Med sqvadronera, mine herrar, menas när man med svärd eller sabel tränger en menniska på lifvet — och dervid föll han ut emot protokollisten Ritzén, som med ett rop af förskräckelse kastade sig bakut på stolen.

Franzén dök ner i pelsen. Allmän munterhet.

Då jag nu vet detta — svarade jag — så får jag anhålla att inför kollegium få afgifva en sanningsenlig berättelse om första upprinnelsen till kamrerns anklagelseskrift.

— Rätt sagdt! — utbrast lektor Bergman — rätt sagdt!

Förliden vår, en afton efter slutade tentamina, stod jag, jemte mina kamrater här, i den s. k. Pumpbacken och gnolade på en vårsång. Som kamrern just vid sista strofen gick förbi oss på öfre gatan, så ropade jag: da capo, gossar, för fältkamrern! Och då kom han nedrusande med lyftad käpp och frågade morskt om icke »dacabo», som han sa', var ett skällsord.

Nej, sade jag. Men jag vet att ordet var ämnadt åt mej, sa' han, och jag skall lära er att oqvåda gammalt folk på gatan. Dervid gaf han mig med käppen ett slag, det jag genast betalade med ett annat från min nyskurna björkpåk och så började detta sqvadronerande, som först afbröts sedan kamrerns mössa dansat in på enkefru Brauns gård. Och så hänger det ihop med sqvadroneringen och skällsordet.

— Verkeligen ja; men Åslund är äfven anklagad att hafva förföljt herr fältkamrern med ropet »kissa» och jamat erbarmligt — hvad svaras nu härtill?

— Jag får ödmjukast anhålla att till direkt besvarande få göra herr fältkamrern en fråga.

— Dåhh ... enligt mitt förmenande kan detta ej förnekas svaranden — skyndade Engman återigen att taga till orda, som hade han varit rädd för att ringaste enformighet i förhöret skulle uppstå.

— Instämmer — tillade lektor Bergman.

— Om kamrern går på en gata här i staden och hör att det någonstädes ropas kissa — tar kamrern det åt sig?

Biskopen dök upp ur pelsen och tittade, synbarligen allt mera intresserad, på käranden.

— Har man hört på maken! — svarade denne — har man hört på maken till advokatorisk näsvishet!

— Herr kamrern skall ... dåhh ... direkt svara ja eller nej på den framställda frågan — anmodade honom Engman. Men frågan blef obesvarad och den pojkaktiga planen dermed gick sålunda förlorad. Jag var expedierad.

— Vidare — fortsatte rektor — är Vinter anklagad för att, som det i anklagelseskriften heter, hafva tilldelat klaganden en örfil, som fält klaganden till golfvet, hvarigenom hans oeftergiftigaste del ... verkeligen, ja, så står det ... oeftergiftigaste del emottog en ganska complicerad kontusion, samt att Vinter jamat erbarmligt. Är detta sant?

— Det är sant — svarade Vinter frimodigt.

— Fy Vinter! — ropade Bergman — det var illa, rätt illa! Hur' kunde det falla dig in att så förgå dig mot en gammal man?

— Han förtalade min salig far inför mina kamrater, han smutskastade hans graf och beskyllde honom för allehanda dåligheter ... En stund lät jag det bero, ty jag var verkligen så öfverväldigad af grämelse öfver fältkamrerns oförsynthet, men — tillade han under stigande sinnesrörelse — då kamrern slutligen beskyllde min salig far för att vara en mutkolf, så förgick mig tålmodet och jag gaf honom en sittopp så han stöp som en säck i pelarne, och hade han då icke tagit till bönboken och återtagit sina ord, fruktar jag för att jag för alltid tystat hans giftiga tunga — och dervid torkade Vinter med näsduken sina tårar, som jag ännu ej vet bestämdt om de voro veritabla eller så kallade krokodiltårar.

Emellertid, hvad händer? Få vi ej se den finkänslige och ytterst lätttrörde Franzén äfven torka sina ögon? Jo, och med förebrående ton och med darrande underläpp, som vanligt vid Franzéns sinnesrörelser, tillrättavisade han i allvarliga ordalag vår motpart, tilläggande att han icke väntat så liten takt af en man, som varit så mycket med i världen som kamrern och ville ha anspråk på känsla för det passande, att detta drag ensamt skulle väga tungt i vågskålen af den sak, hvarför han dragit gossarne inför kollegium o. s. v.

Biskopen tystnade och kamrern stod der och klappade låret med sin trekantiga hatt. Han var synbarligen mycket förlägen.

— Verkligen — fortsatte nu rektor förhöret — Borgström är anklagad att hafva jamat erbarmligt samt hafva innestängt herr fältkamrern på ett visst etablissement å svarfvaren Ombergs gård och hållit honom der öfver höfvan länge ... Paus ... Verkligen ... hur hänger det härmed tillsammans?

— Fy Borgström! — utbrast lektor Engman — jag kan väl ej tro att du lånat dig till ett så ofint puts?

Det var ett kritiskt ögonblick. Hade Borgström, sanningen likmätigt, tagit på sig den onekligen mindre delikata häktningssåtgärden, så är nog troligt att saken tagit en för oss mindre gynsam vändning. Dagens öde hängde på svaret och Borgström afgjorde detta öde genom följande nödlögn, den han förut öfverläst och nu upprabblade som en katekeslexa.

— Jaa si det är på det viset — började han — att herr fältkamrern tagit aldeles miste . . .

— Rätt sagdt! — inföll Bergman — jag kunde väl tro det! Vidare!

— Si det var på det viset att jag satt på min kammare och skref skriptum för lektor Almqvist och si då kom Magnus Omberg, som nu är till sjös — skyndade han sig att tillägga — och sa' så här: kom Borgström ska' du få se kamrern! Strunt i kamrern, sa' jag, jag har för resten inte tid, för jag håller på att skriva skriptum för lektor Almqvist, . . . men då gick Omberg, som nu är till sjös, och bommade för så att inte kamrern kom ut. si, . . . men inte behöfver jag få lida för det, vill jag hoppas, för jag har, som sagdt är, med den saken intet att skaffa.

— Han ljuger, mine herrar, han ljuger erbarmligt — genmälde kamrern.

— Har herr fältkamrern något vittne? — sporde honom lektor af Nordin.

— Tyvärr! ingen annan än jungfru Abigael, knäckförsäljerskan, ty hon såg att Borgström grinade från sitt fönster. Hon öppnade också entrén för mig.

Allmän munterhet bland kollegii ledamöter.

— Verkligen ja, det var jungfru Abigael, som . . . nå än den här jamningen, hvarför Borgström är anklagad, hur hänger dermed tillsammans?

— Det hänger inte alls — svarade Borgström temmeligen vårdslöst — jag kan inte jama.

— Jo jag hörde det! — genmälde kamrern — om det inte vore inför en vördad auktoritet, så skulle jag bevisa att han jamar rätt försvarligt . . .

— Dåhh! — inföll Engman och grinade som en solvarg — Borgström kan ju inför kollegium låta höra sin . . . dåhh . . . kapacité i . . . dåhh . . . konsten att jama . . .

— Rätt sagdt! — ropade Bergman — jama prof, Borgström! jama prof!

— Muuuhhh! — utstötte Borgström, råmande som en oxe — muuuuhhh!

Franzén dök ner i pelsen, som darrade af biskopens skrattparoxysmer. Kollegiet blef alltmera oroligt.

— Oh! dåhh! — jämrade sig Engman — det var då olyckligt jamadt! ... Det der är ju inte kattens läte utan oxens.

— Kattens läte var det, ja! — verkligen kattens var det ... men, det var sant, ni andra äro också anklagade för jamning ... verkligen ... låt höra om I kunnen jama som kattor ... Åslund börjar!

— Bää! ... bääää — gnälde jag, bråkande som ett litet lam och bää ... muhh ... jam ... jaam — ljudet nu i chorus från oss allesamman.

Men nu var gärdet uppgifvet. I biskopsstolen låg den eljest så allvarlige Franzén, nära nog kikkande af skratt. Herrar »kollegiales» nerlutade sig skrattande, samtliga med hufvudet i händerna, andra med näsdukarna för ansigtet under det att prokollisten Ritzén, på en vink af biskopen, hopknölade hela protokollet och stoppade det i fickan. Vi syndare hade den största möda i världen att hålla oss anständiga inför vår skrattande domstol, medan kamrern, skiftande färg, mumlande något om att söka resning af en sak, den han menade tro på att »Max. Veneris Consistorio» behandlat med partiskhet och konsideration. Detta blef likväl aldrig utaf. Förhöret var totalt afbrutet och upplöste sig i ett fullkomligt fiasco.

Men innan vi lemnade sessionsrummet fingo vi en ganska allvarsam skrapa, den rektor på dragande kall och embetets vägnar tilldelade oss, och var den skrapan af hufvudsakligt innehåll att alltid uppföra oss som hyfsade ynglingar egnar och anstår, framför allt att hvarken sqvadronera folk på gatorna eller jama erbarmligt, ty båda delarne voro »verkligen» mycket fult.

Och så slutades detta förhör inför Hernösands gymnasii-kollegium, ett förhör, hvarom biskop Franzén för en af mina kamrater, numera öfverhofpredikanten Grafström, skämtande yttrade:

— «Jag önskade mig ett sådant skrattpillen en gång i veckan, ty jag mätte väl deraf i åtta dagar.»

II.

»Kuttingen».

Bland de gymnasister, som äfven någon gång »stimmade» för lektorn i teologi, doktorn Norrman, »Kuttingen» gemenligen kallad — hvarföre vet jag ej, om det icke var för hans runda mage och i öfrigt mycket afrundade former — var en Norrbottning Erik Gustaf Burman *), en i öfrigt mycket godmodig kamrat med stark rättskänsla, flitig och punktlig i uppfyllandet af sina skyldigheter. Han hade den tiden ett ovanligt rikt s. k. polka-hår, som, när det hoptofvades eller nedströks öfver hans ansigte, helt och hållet dolde detta och gaf honom utseendet af någonting vilddjursaktigt och horribelt.

Doktor Norrman stod gemenligen under lektionstimmen vid ett af de fönster, som vette åt trädgården bakom läroverket. I dess djupa fönsternisch brukade vi uppstapla våra ytterplagg, hvadan fönsternischen vanligen var belamrad med ett litet chimborazzo af dylika klädespersedlar, mången gång till fönstrets halfva höjd.

En dag under vårterminen 1844 hade Burman fallit på den idén att lägga sig i fönsternischen och låta öfver sig kasta alla klasskamraternas ytterkläder, hvarunder han nära nog var färdig att qväfvas. Doktor Norrman stod äfven denna gång med läroboken i händerna, hvilande på den runda magen, nära invid fönsternischen. Men innan jag fortsätter, vill jag, för att förklara åtskilligt af det efterföljande, nämna, att doktor Norrman hade ett sätt att göra sina frågor som var något ovanligt. Så frågade han en gång: Hvarföre nedersteg sequens till helvetet? En annan gång: hvad är det för skilnad mellan sequens och Diocletianus? Åter en annan gång: »Hvem var det som myten förtäljer besegrade den eldsprutande draken Gabriel Hallström» o. s. v. o. s. v.

Nu var det kyrkohistorien, som det gälde, och Norrman gjorde någon fråga deruti och stödde sig, medan han väntade på svaret, med armbågen på byltet i fönstret.

*) numera kyrkoherde i Haparanda.

Då förmärktes en rörelse i byltet. »Kuttingen» såg denna rörelse och fästade derpå sina förvånade blickar. Återigen en rörelse af byltet! Då steg doktorn ett steg från fönsternischen alltjemt med ögonen misstänksamt fästa på det oroliga byltet. Den tillfrågade skulle just afgifva svar på doktors fråga, då, *horribile dictu!* klädesberget i fönstret gjorde ännu en rörelse ... »parturiunt montes et nascitur» icke *ridiculus mes*, utan Erik Gustaf Burman, med håret hoptofvad och nerstruket öfver ansigtet, som helt och hållet skyldes deraf och hvarigenom han förekom som ett vilddjur, rusade rytande som ett lejon på dörren, den han smälde i lås efter sig. Doktor Norrman tog synbarligen förskräckt, ett par steg tillbaka och utbrast:

— I himlens namn, govänner! ... verkligen! ... åh den store St. Antonius! ... Diocletianus, ja verkligen govänner. ... hvad var detta för ett odjur?!

— Vi kunde ej se hvad det var — svarades — det for så hastigt ut ...

— *Custos morum* — återtog doktorn — recitera genast katalogen!

Custos efterkom doktors tillsägelse, hvarvid befans att 10 à 12 klasskamrater voro frånvarande.

— Men i all verden, ni måtte väl ha sett hvem odjuret var! — Och han antecknade namnen på alla de klasskamrater, som voro borta.

Derpå tog han sin hatt, höll den framför sin runda mage, talade och sade:

— Verkligen, govänner, nu har det gått för långt! Och om jag ej nu genast här inne i klassen får veta hvem odjuret i fönstret var, så anmäler jag saken och gör *collegium gymnasticum* af detta oförskämda gyckelspel. Hvem var odjuret i fönstret? frågar jag ännu en gång. ...

Då på denna fråga ej erhöles något svar, aflägsnade sig doktorn sägande:

— Verkligen, govänner! Det här blir en allvarsam sak. Vi träffas klockan 3 i eftermiddag inför *collegium!*

Och han gick och lemnade oss i en viss oro för följderna af detta upptåg.

Den första af dessa följder var ett sammanträde i qvarta gymnasium, der man rådplägade om hvad som borde göras för att afvända sviterna af detta stim. Beslutet blef att ingen skulle uppenbara hvem som hade lagt sig under ytterplaggen i fönstret. Derjemte fattades äfven det beslut att till custos morum, som var en fattig yngling och som man fruktade kunde få några ekonomiska olägenheter till följd af sitt indirekta deltagande i den allmänna sammangaddningen såsom premier-nas förlust o. d., skulle härför hållas skadeslös genom ett sammanskott från hela gymnasium. Sålunda beredde, motsågo vi ändå med en viss oro klockan 3 e. m., då vi också mycket riktigt samlades i de vanliga konsistorii-sessionsrummen. Sedan anledningen till förhöret blifvit angifven, tillspordes vi om ingen viste hvem det var, som gjort sig skyldig till det vanvördiga uppförandet inför doktor Norrmar?

Allmän tystnad.

Ännu en gång tillspordes vi om samma sak; men då äfven på detta spörsmål svarades med samma envisa tystnad, fortfor rektor:

— Jag vill göra er uppmärksamma derpå, att ett fortsatt undanhållande af sanningen tvingar läroverkskollegiet att vidtaga sådana åtgärder, som torde för en eller flere bland eder medföra mycket allvarsamma följder. Det kan till och med bli fråga om relegering genom lottning för hvar tionde lärjunge inom den klass, der oskicket passerat. — Sedan ni nu hört detta, frågas ni för tredje och sista gången, om ingen af er vet, hvilken den lärjunge var, som hade dolt sig i fönstret till gymnasii första klass?

Samma envisa tystnad.

Då lyfte biskop Franzén sitt i pelsen nedhukade hufvud och vinkade till en af våra i alla afseenden mera framstående kamrater, numera öfverhofpredikanten Fritiof Grafström.

Grafström trädde fram till sin morfar, som till allas vår häpnad och stora förvåning tilltalade honom sålunda:

— Fritiof, hör och besinna hvad din gamle morfar säger; jag besvär dig vid din salig mors minne och i sanningens namn att uppenbara hvad du känner om denna sorgliga sak! Märk väl, mitt barn, din mors ande omsväfvar dig i denna stund; kan du, i medvetandet deraf, låna dig till en osanning?

Nu blef situationen högeligen pinsam.

Denna biskopens lika oväntade som olika bedömda ansträngning till sanningens frampressande förfelade ej sin måhända beräknade verkan. Grafström teg, men blickade betänksamt omkring bland sina kamrater. Vi önskade litet hvar att öfverenskommelsen i qvarta ej hade bundit våra tungor; men nu var den en gång gjord och det kunde icke komma i fråga att någon utaf oss ville bryta denna öfverenskommelse.

Då steg Burman fram och gjorde kollegiet sin vörnadsfulla reverens samt yttrade med högan röst:

— Jag skulle förakta mig sjelf såväl som alla mina kamrater skulle göra det, om jag tillät en min kamrat längre plågas i valet mellan att hålla ett löfte och att säga en osanning. Jag får derföre erkänna att ingen annan än jag är den felande och jag underkastar mig de följder mitt förflugna beteende kan medföra.

En hviskning mellan kollegii ledamöter, åtföljd af ett bifallsbetecknande nickande på deras hufvud och en suck af lättnad i våra sinnen vore de första märkbara yttringarne af detta Burmans öppna och frimodiga erkännande. Alla våra blickar riktades nu på biskop Franzén, i hvars ögon glittrade ett par tårar, underläppen darrade som alltid vid Franzéns sinnesrörelser, och med sin brytning på finska språket yttrade han till Burman:

— Jag tackar dig, gosse, för detta drag af rättskänsla och ett godt kamratskap! Du har med detta ditt öppna erkännande i betydlig mon tillvunnit dig dina lärares öfverseende med ditt fel, hvilket likväl måste straffas på sätt skollagen föreskrifver. På grund af denna stadga nedflyttas du under återstående delen af denna termin nerom dina kamrater och kommer vid premiernas utdelning denna vår icke i fråga. Jag hoppas, att detta blir dig en god lexa för framtiden att icke genom ett oskickligt uppförande förnärma dem, som hafva sig anförtrodd vården om din uppfostran till en god kristen och en god samhällsmedlem. Säg, min gosse — tillade biskopen och räckte Burman sin hand, den han vörnadsfullt skyndade att fatta — vill du lofva mig detta?

— Af allt mitt hjerta vill jag lofva herr doktorn och biskopen det — svarade Burman, brytande äfven han, liksom biskopen, på finska, hvilket så när narrat oss andra att skratta, om ej det gripande i sjelfva uppträdet varit egnadt att väcka våra allrabästa känslor af tacksamhet och allvar.

Men jag kan aldrig glömma detta kollegieförhör, hvars anledning var lika pojkaktig som dess episoder och utgång voro rent af nobla och tilltalande.

IV.

Sin lyckas smed.

En majdag för omkring 40 år sen visade Hernösands skolgård en tafva af särdeles lifliga färger.

Ramens ena sida utgöres af det gamla skolhuset, öfver hvars koppartak majsolen strålade munter och klar och å hvars kupol det förgyllda klotet blixtrade i solbaddet deromkring.

De öfriga tre sidorna utgöras af ett präktigt jernstaket, hvarinom, på bestämda afstånd från hvarandra, resa sig lönnar, som skyltvakter i ljusgröna uniformer kring detta vishetsgudinnans hitmenade tempel. I pelargången vandra fram och tillbaka gymnasister, en och annan tagande ännu en kort öfversigt af dagens pensum, andra gladt skämtande, somliga stödjande sina ryggar mot stenpelarne och med mer och mindre intresserade blickar åskådande bollspelet på skolgården, hvilket också utgör den vårliga taflans hufvudparti.

De i spelet deltagande, som utgöras af »korfvar», »paltar» och »oxar»*) hafva delat sig i tvenne partier, af hvilka det ena intagit skolgårdens norra sida och det andra den södra. Mellan dem tränga sig »kalfvar» och »smörgåsar»**). Korfvarne och paltarne å ena sidan och oxarne å den andra mottaga ideligen bollar af kalfvarne, hvars pligt det är att »fiska» d. v. s. att fånga och till sina förmän afemna så många bollar som möjligt, hvarvid till belöning och uppmuntran, om »oxen» är mycket nådig, »kalfven» kan få nöjet sjelf slå hvar tionde boll. Under »kalfvarne» subordinera »smörgåsarne», hvilka i sin tur anmodas att gripa och till dem afemna så många bollar de kunna öfverkomma.

Hufvudidén af detta slags bollspel var egentligen öfning i lyrslagning eller konsten att med ett selster ge bollens riktning

*) Benämning på gymnasiets 3:ne öfre klassers lärjungar. Första klassens kallades *kalfvar*.

**) Skolgossarnes öknamn.

i luften den största möjliga periferi. Vanan att med selstret träffa den uppkastade bollen precis på den punkt, som gjorde en sådan riktning möjlig, och bemödandet häruti, paradt med en helsosam motion och armstyrkans synnerliga uppöfvande utgjorde, som sagdt är, idén af detta slags bollspel. Den, som i denna konst var den säkraste, utropades till *bollkung*.

Ett sådant bollspel är nu i full fart. Selster blixtra, gymnasister och skolgossar trängas om hvarandra.

Der nedslår en boll på marken, och ett dussin skolpojkar rusa öfver honom, skuffande undan och tumlande om hvarandra; svarta och gula, gröna och blå, smala och tjocka, långa och korta ben sparka i vädret om hvarandra som skiftande radier från bollen till centrum . . . kalfvarne »fiska», »oxar», »paltar» och »korfvar» slå ideligen och i luften flyga de svarta, med ett gult kors omslagna bollarne i alla möjliga direktioner, nedslående på de i närheten af skolgården varande hustaken, i trädgårdarne, på fönsterrutorna, på gatan och på skoltaket; med ett ord: Sebastopol var några år senare ej värre i klämman för Vestmakternas bomber; vid Inkerman, Alma och Balaklava regnade ej kulorna tätare. än gymnasisternas bollar kring skolgårdens närhet den ofvan omtalade majdagen.

Från ett enda håll vid norra sidan af skolgården stego likväl bollarne högre, än från alla de andra. Än slungades de i en halfcirkel, hvars radie var nära nog lika med skolhusets dubbla höjd, öfver till andra sidan; än stego de med pilens hastighet lodrätt upp i luften; än åter foro de blixtsnabbt horisontelt fram mellan primanernas skinnskodda akterspeglar och hvarest de träffade ett dylikt föremål, stalp dess egare utan nåd och barmhertighet på näsan.

Armen, som utvecklade denna styrka, tillhörde en s. k. »utgångare» d. v. s. en gymnasist, som denna vår stod färdig att afgå till akademien. Hans yttre person utvisade typen af, jag hade så när sagt, en herkulesgestalt. Läger man nu härtill, att han bar en örnnäsa mellan ett par ögon, hvilkas barskhet kunnat skrämma slag på hela handverkssocieteten, en man med inneboende tandrad, som knäppte af synålar som boss och bet sönder nötter som sockerärter; ett par armar, hvilkas senor hotade att spränga ärmarne i vadmalsrocken; ett par händer,

som, knutna, liknade hammaren hos den väldige Thor, men, öppnade, ovilkorligen påminde om ett halft dussin hässjekrokar; samt slutligen att ett vildt skägg, svart som en Italienares, flöt i ordentliga vågor kring hans kinder, mun och haka och förlorade sig under västen i barmens dunkel, så hafva vi lifslevande för oss typen af en gymnasist för 30 à 40 år sedan. Så sågo i allmänhet dessa apolloöner ut på den tiden, den gamla goda, som man nu kallar honom, då man lärde sig köra plogen innan man deklinerade *mensa*, kunde kläda sig sjelf innan man konjugerade *amo*, kände doktor Luther och apostlarne långt före Paban och Lyth och hade »stått i gången» i någon landskyrka, innan man stod på parnassen i Upsala domkyrka. Så såg äfven han ut, en af mina gymnasii-kamrater, som jag af åtskilliga »randiga skäl och rutiga orsaker» finner mig föranlåten att omkristna till Thor Dunderberg. Han var 25 år gammal, hade genomgått skolan och gymnasium på sex år, hvilket bevisar att han å hufvudets vägnar ej var så torftigt utrustad som han var det i afseende på sin garderob. Men han hade sina egenheter i lynnet, den fattige, men utmärkt skicklige Thor Dunderberg. Bland dessa egenheter framstod i synnerhet en envishet, som gränsade till det löjliga. Den uppenbarade sig i stort som smått. Den gaf sig äfven tillkänna när han en vacker dag uppsade sin tjänst som bonddräng och med en helgdagshabit af grått vadmal och 20 riksdaler på fickan gaf sig i väg från Arnäs socken i Norra Ångermanland ner till Hernösand och instälde sig för rektor Svedbom. Den välvillige fast till utseendet så barske gubben sköt glasögonen upp på pannan och tittade förvånad på jätten — skolpilten.

— Hvad heter ni? — frågade den grånade skolveteranen.

— Jag heter Thor Dunderberg — svarades lakoniskt.

— Hvad har ni för godt att säga?

— Jo, jag skulle anmäla mig till inskrifning i skolan.

— Huru gammal är ... du?

— Nitton år i rapport.

Ett leende krusade härvid den gamle rektorns eljest allvarsamma, nästan buttra min och han fortfor:

— Pesynnerligt! . . . ja det är för pesynnerligt att vilja börja studera när man är så gammal!

— Bättre sent än aldrig — blef svaret.

— Har du några betyg?

— Jo, prestbetyg.

— Låt se! — och härmed framlemnade Dunderberg sin prestattest, som innehöll en kort redogörelse för hans kunskaper i kristendom, hvilka för en person i hans ställning syntes vara ovanliga. Derjemte rekommenderades han till rektorns och eferi synnerliga omvårdnad.

Följden blef hans inskrifning i nederskolan, der han till en början blef en skottafla för sina kamraters sarkasmer; men snart viste han att sköta dem som de voro sjuka till och, läsande natt och dag nära nog, flyttade han nästan lika ofta om sina gycklande kamrater, som han, vid hvarje anspelning på hans Metusala-ålder, lade gycklaren vid örat en orre, som med ens betog denne lusten till vidare »drift».

I qvarta blef han första gången anfäktad af en åkomma. som, Gudi klagadt! lagt mången stolle i grafven, stält flere under toffeln, men också höjt en skara den ingen räkna kan till sjunde himmelens arkadiska fröjder. Han blef kär; men tron I väl, mine läsare eller läsarinor, att han med denna sin kärlek föll på ett föremål inom sitt eget stånd? Nej. Kanske en handverkaredotter? Bättre opp! En rik grosshandlares dotter, måhända? Bättre opp! Måne någon af lektoreernas, kanske rektorns egen dotter? Bättre opp! Han har väl inte förgapat sig i någon af gracerna inom biskopsgården heller? Ånej! det var inom det adliga och ej det andliga ståndet han kastade sina kärleksglödande ögon.

I den gästvänliga landshöfdingen, baron Mörners familj vistades några år en fröken Laura A.—, stadens vackraste flicka, balernas drottning, en sjuttonårig ros i familjens sköte, en strålande stjärna på sällskapslifvets himmel. Hon var enda barnet af en friherrinnans släkting från södra Sverige och hade efter sina föräldrars frånfälle antagit inbjudningen att tillsvidare tillbringa några år i Norrland. Det var henne som Thor Dunderberg, ännu i tysthet, dyrkade, hennes färger han bar, hennes bild han förvarade i djupet af sitt hjerta.

Förmodligen hade denna löjliga flamma för evigt kommit att kvävas i den 22-åriga kvartanens bröst, om icke Morfeus spelt Amor ett spratt. Och som detta spratt blef förenadt med en episod från Dunderbergs skoltid, karaktäriserande honom ännu mer, så anför jag äfven denna.

En vacker förmiddag under pågående matematisk lektion somnade vår käre Thor från både Euklides, lärare och kamrater. Att somna på en matematisk lektion är menskligt; det kan till och med ursäktas om man snarkar en smula; men att rent af börja prata i sömnen hör väl till undantagen och är en förbrytelse af så kinkig art och beskaffenhet att framlidne Euklides skulle vända sig i sin graf, nota bene om han viste det ena och kunde det andra. Uttröttad af nattvak och studier och tålmodigt lyssnande till en af sina kamraters befängda men tröga och långsamma bevis af 5:te propositionen i Euklides, lurade Thor af och låg en stund stilla och anständigt med armarne i kors under hufvudet. Slutligen blefvo hans kamrater uppmärksamma på några lätt frammulade ord. De lyssnade och urskilde följande:

— Herre Gud hvad hon är söt! ... Laura ...

— Hvilken Laura? — hviskade honom en kamrat i örat.

— Laura ... fröken Laura ... hon log så godt då hon tilltalade mig ... af nåd fröken Laura, en kyss! ... eljest dör jag, besitta mej, som en hund! — utbrast han drömmande och väckte dermed hela klassens uppmärksamhet; men i och med detsamma väckte han äfven sig sjelf. Hans förlägenhet, då han vaknade och såg konrektor Vestmans brandgula fysionomi glo och hela kvarta grina emot honom, kan endast jämföras med den obeskrifliga höjd af förvåning, som låg i detta konrektorns utrop:

— Hvad är det för svas? Drömmer du, Dunderberg, eller är du tokig?

— Nej, jag drömmer, herr konrektor — svarade Dunderberg med sitt vanliga lugn.

— Håll du tand för tunga på dig, eljest hugger jag till ... du skall då mista en och annan tand då ... och dervid skulle just gubben Vestman låta sitt spanska rör, fruktansvärdt i åminnelse, drabba ner, välsignande på sitt vanliga något hård-

händta vis, då det i stället ögonblickligen befans inneslutet i Dunderbergs bastanta fingrar. Och hvad som kommit dit och egaren ej godvilligt ämnade släppa, det satt der säkert. Ergo befann sig konrektorns käpp som i ett skrufståd mellan qvartanens fingrar.

— Är du splitter galen? — röt konrektorn, släpp käppen, din gök!

— Det skulle jag genast på konrektorns befallning göra, om jag hade flera tänder än jag behöfver ...

— Vill du släppa käppen, frågar jag?

— Jag är för gammal att ta stryk, herr konrektor! ... men lika godt! jag lemnar herr konrektorn *godvilligt* käppen, men lemnar också i och med detsamma qvarta. Ett litet afskedstal vill jag dock först hålla. Jag har kommit hit fattig som en kyrkrätta, jag har läst nära nog natt och dag och tror mig icke ha gått en katt i vägen och icke heller har någon lärare behöft smörja mig och inte har det just varit värdt att försöka heller. Att jag somnade nu må förlåtas mig, då jag bekänner det jag under förliden vecka sofvit tillsammansräknadt kanske 6 eller 7 timmar; men om konrektorn har lust att bli min tanddokter, så har jag åtminstone ingen lust att släppa till mitt tandförråd och från denna stund kommer jag, så sant jag heter Thor Dunderberg, icke med min fot inom qvarta mer!

Skummande af raseri, fattade han mössan i ena handen och med den andra griffeltaflan, hvilken han strök i golfvet, så att lerskiffern yrde kring klassen som Orsinis granater kring Napoleon den tredjes vagn.

Farväl kamrater! Ödmjukaste tjenare, herr konrektor! — tillade han med en stel bugning och marscherade ut, smällande dörrn i lås efter sig.

Följden af ett så vildsint beteende var gifven: han relegerades för återstående delen af terminen, då han icke kunde förmå sig att antaga det mildare straffet af nedflyttning nerom sina kamrater och premiernas förlust.

Men nästa termin infann han sig återigen i lärdomsstaden och tenterade sig in på gymnasium, der han med samma

nerv och drift fortsatte sina studier tills han nu vid början af denna anekdot var färdig till afgang upp till akademien.

Det är en af dagarne före afgangsexaminas slut vi finna honom deltagande i den allmänna bollsagningen.

Hastigt såg man honom hålla inne med ett tillämnadt slag på bollen. I ett af fönstren i skolgårdens närhet hade han upptäckt sin afgudade Lauras strålande ögon. De voro blixtar, som förlamade Dunderbergs kraftfulla arm, lyckligtvis endast för ett ögonblick, ty i nästa sekund hörde man honom utbrista:

— Ah! det vore kanske ett sätt att ställa sig in! och dervid gaf han bollen en hiskelig fart med riktning direkt på fönstret . . . pang! och fönsterrutan klingade i bitar för Dunderbergs boll, som flög ner för fröken Lauras fötter.

Med ridderlig artighet kommenderade han genast en »kalf» efter glasmästaren, som om en liten stund instälde sig för att insätta ny ruta.

Samtidigt instälde sig äfven corpus delicti sjelf och bad artigt om ursäkt för den »ofrivilliga olyckan» . . .

Den vänliga värdinnan svarade honom:

— För vår del, herr Dunderberg, var malören af mindre betydighet. Hvad fröken Laura beträffar, vill jag nämna att hon blef mycket altererad och var verkligen i fara att få både herrns boll och mina glasbitar i ögonen. — Derpå tillade hon med anspeling på Dunderbergs allmänt bekanta intresse för fröken Laura!

— Man måste vara bollkung för att välja så ovanliga projektiler vid bombarderingen af ett flickhjerter . . .

— Jag förstår ej fru lektorskans mening . . .

— Det är med amorspilar och ej med gymnasistbollar man beskjuoter föremålet för sin ömma låga . . . förstår herrn nu hvad jag menar? . . .

— Jag är tröstlös öfver min tröga fattningsgäfvä . . .

— Ah dermed är ingen fara! Ett vill jag likväl råda herrn till: visa sig nu belevvad och gör fröken Laura sin ursäkt . . . Hon blef verkligen altererad!

— Skall visst inte underlätas, fru lektorska . . . mjuka tjenare!

På aftonen samma dag kl. mellan 6 och 7 mötte några kamrater vännen Dunderberg på torget. Han var uppsträckt i svart frack och hvita byxor enligt den tidens vår- och sommarmode och såg ovanligt städad ut.

- Hvad är det frågan om? — sporde en af kamraterna.
- Kansliförhör — svarade Dunderberg torrt.
- Är det i öfre eller nedre våningen?
- Fick du veta't? — sade han och såg illparig ut.

Baron Mörners familj var vid tetimmen församlad i salen af residensets öfre våning. Några af stadens storheter af det feminina generet voro händelsevis uppe och konversationen var i full gång.

Då anmälde betjenten gymnasisten Dunderberg.

— Han är välkommen; — svarade friherrinnan och kastade en skålmaktig blick på sin unga frände, fröken Laura, hvilken leende besvarade hotelsen af friherrinnans skalkaktigt höjda finger. Det dröjde några minuter innan Dunderberg inträdde i salen. Derunder fördes temligen högt mellan fröknarne Mörner, fröken Laura och några gäster följande konversation:

— Herr Dunderberg lär vara en ovanligt skicklig ung man.

— Bevisas bäst, då han på så kort tid genomgått hela skolan och gymnasiet — svarade en annan.

— Biskopen berömde honom här om dagen för min far. Han sade, att han i alla hänseenden var den kunnigaste bland årets studentkandidater — yttrade den yngsta af fröknarna.

— Kan väl hända att han har bokvett, men lefnadsvett har han då bestämdt icke, så mycket vet jag — opponerade sig en mamsell X.

— Bonden sitter ännu i honom — tillade mamsell Y.

— Han är en buffel — kompletterade mamsell Z., och skulle troligen tillägga någonting mera dräpande qvickt, då salsdörren öppnades och bokvettet, bonden och buffeln inträdde personifierade i Dunderbergs ståtliga figur. Ledigt och utan ringaste tillstymmelse till hvad man kallar bondblyghet gjorde han damerna sin komplimang.

— Jag har pligtskyldigast infunnit mig, fru friherrinna, för att inför fröken göra min ursäkt och min afbön — sade han. Derefter, vändande sig till fröken Laura, tillade han icke utan en släng af galanteri:

— Min fröken, jag ber er förlåta mig en oskicklighet, som skulle göra mig tröstlös, i fall den allt för mycket altererat er, och förtviflad, om ni deraf tagit den ringaste anstöt.

— Litet brutet är snart förlåtet — svarade Laura, rodande som en ros och tittade djupt ner i tekoppen.

— Stanna nu qvar och drick en kopp te med oss, herr Dunderberg — sade friherrinnan — sedan skola de unga göra musik. Jag hoppas herr Dunderberg är så god och deltagar.

Aftonen blef animerad och då ännu några kavaljerer snart infunno sig, blef den en af de många hundrade af dessa baron Mörners små aftoncirkclar, hvilka hos de deri deltagande säkerligen ännu lefva i kär hågkomst.

Då Dunderberg gick derifrån brunno hans barska ögon af en sällsam glans. Han mötte på vindbron en af sina intimaste vänner.

— Har du haft roligt? — frågade han.

— Ja — svarade denne lakoniskt.

— Hvad tyckte du om fröken Laura?

— Bra.

— Nåå ... hur' gick det med det andra?

— Bra.

— Är du rysk, menniska? Har du verkligen friat?

— Ja.

— Och hur gick det?

— Bra.

— Hvad svarade hon?

— Ja.

— Du är en varg, men du är en hjelte! Hur' skulle en todody hos Roslings smaka dig?

— Bra.

— Då ta' vi den bums!

— Ja; men klyfver du näbb om hvad jag nu förtrott dig, så känner du den här knytnäfven och di här knogarna ...

— Ja — svarade denne lika lakoniskt.

Och herrarne slunko in hos vår gemensamma tant Rosling och sväljde i hast ett par långa arrakstoddar.

Osannolikt kan det för mina läsare förefalla, att en ung studerande kunnat ha den oförsämmdheten att till en flicka i fröken Lauras position rusa åstad med ett formligt frieri. Man skall sannolikt genast vara framme med den vanliga frågan: hvad hade en fattig gymnasist att bjuda en adlig dam på? Och huru kunde han beräkna utgången sig till favör?

Den första frågan är lätt att besvara. En kunglig gymnasist har *hoppet* att bjuda på och det är nog, tycker han. Och så är det väl också i sjelfva verket. Huru många partier inom den s. k. bättre samhällsklassen skulle ej uteblifva, om den ena kontrahenten allt för ängsligt började väga inkomster och utgifter mot hvarandra? En yngling i min hjertes ställning tänker ej på lön och bröd för framtiden. Han njuter sitt fjärlif och lefver för dagen, väl vetande att verklighe- tens vinter tids nog kommer att afkyla de glödande vårdagars illusioner.

Detta i allmänhet.

Enskildt hvad titulus Dunderberg anbelangar, får jag erinra derom att han nu var sina modiga 25 år, en tidpunkt då ynglingen börjar veta hvad han gör och tänker innan han handlar. Icke heller må man tro honom vara alldeles blind för sitt inre värde, hvilket ej ofta inträffar med personer af stark ambition och nerv i viljan. Han såg sig redan sjelfskrifven student; snart kunde han taga sin officersexamen, ett mål, dit hans håg sträfvade, och sedan . . . sedan hvad hindrar en ofrälse löjtnant att bjuda en adelig dam sin hand? Intet. Och i riktningen af denna plan handlade han. Att han dertill tog första steget redan nu, därför hade han en annan tillfällighet att tacka. Den var följande:

Tidigt en vårmorgon några veckor före besöket hos landshöfdingens tog han sin bok under armen och begaf sig ut i fria naturen. I en af stadens trädgårdar valde han sin plats på taket af ett lusthus. Der låg han i solbaddet som en säl

på en klippa och rullade sin långa lekamen än på ena än på andra sidan. Omgifven af vårsol, vårvindar, rönнар och fågelqvitter, och införlifvad med gubben Ciceros härliga afhandling om kärleken märkte han ej att genom trädgårdsgrinden kommo inhoppande tvänne unga damer, hvilka skrattande och pratande uppläste dörren till lusthuset och trädde derin. Deras munterhet och klingande skrattsalvor väckte honom slutligen till upptäckt af sin kinkiga belägenhet. »Mot sin vilja» blef han genom en springa i taket varse fröken Laura och en hennes intima väninna Selma H—, och »med sitt ja» blef han åhörare till följande samtal, som han, liggande på magen midtpå lusthustaket, och med ena ögat intill takspringan, då och då interpunkterade med en parentes för sig.

Fröken Laura slog sin arm kring Selmas hals och lutade sitt svartlockiga hufvud mot sin blonda väninnas skuldra samt började konversationen.

— Nå, ändtligen få vi då ett ögonblick språka utan vittnen.

— (Just det, ja! ...)

— Ska' vi nu verkligen bikta oss för hvarandra?

— Sagdt och gjordt! Börja du, söta Laura!

— Nej, börja du, Selma lilla!

Djupt dragande efter andan, skulle just Selma börja sin bikt, då lyssnaren något oförsigtigt lade örat intill taket och derigenom åstadkom en liten knarrning.

— Min Gud, Selma, hvad var det? — utbrast Laura och flög som en skräm dufva upp från sin väninna, kastande oroliga blickar mot taket.

— Du lilla toka — svarade Selma — det var en fågel, som flög ner på taket.

(Vacker fågel!)

— Var lugn och sitt ner nu — fortfor hon, då Laura ännu kastade misstänksamma blickar mot taket.

— Jag försäkrar dig, Selma, att jag bestämdt hörde någonting raspa på taket.

— Vi kunde ju se efter
(Skadar inte!)

— Ser du nu lilla slarfva, det var ju blott inbillning! ...
Vill nu fröken Laura höra Selmas bikt, så torde hon hafva
godheten tiga och vara lugn.

— Jag är idel öra, söta Selma!

(Jag med, sa' hund) ...

— Det är nu tre år sen ... det var en vacker vårmorgen
... jag hade tagit mitt arbete med mig och satt i detta lust-
hus och njöt af fågelsång och blomsterdoft. Då kom han gående
förbi staketet ...

(Hvilken han? Flickor kunna då aldrig klämma ur sig en
hemlighet korrekt ...)

— Ack Laura, du vet hvem jag menar ... du vet ju att
mitt unga hjerta lågar för magister R... Som sagdt: han
kom, fick se staketporten och dörren till lusthuset öppna ...
han trädde in ...

— Nåå?

— Innan han gick hade han friat du! ...

(Å hin? det gick i ett körande det, sa' pojken åkte utför
kyrktaket).

— Nåå ... och du svarade? ...

— Ingenting.

— Ingenting?

— Jag svarade ingenting, ty det var den ljufvaste stunden
i mitt lif. Men nu är det din tur, söta Laura.

— Ja, du är min bästa vän, Selma, du har lemnat mig
förtroende af ditt hjertas hemlighet, det är då billigt att du
får mitt i utbyte.

(Fasligt långa preludier ... det var konstigt hvad jag
börjar frysa ... jag tror jag får frossan ...)

— Du känner ju gymnasisten Dunderberg.

(O! himmelska makter, hvad skall det här blifva utaf!)

— Hvem känner inte Dunderberg? ... alla hans lärare
och kamrater tala ju så fördelaktigt om honom ...

(Tror jag sakramentskade väl! laudatur i de flesta äm-
nena t. o. m. hebreiskan, men hvad hör det hit?)

— Selma! — utbrast Laura och slog sina armar kring
väninnans midja — han och ingen annan är mitt hjertas
älskling ... det är någonting så kraftfullt och pålitligt hos

honom ... ärligheten lyser ur hans vackra ögon ... o! om du viste hvad jag honom beundrar, hvad jag honom älskar ... men hvad var det! ... hörde du inte heller nu något rassel på taket ...; det måtte väl inte i alla dar ligga någon på taket ...

(Inte i alla dar, det ska vi akta oss för!) — och med ett språng stod lyssnaren på marken bakom staketet och försvann mellan några kornbodar på den strax intill trädgården gränssande vreten.

De unga flickorna rusade ut för att undersöka platsen. Intet ovanligt syntes till. De kunde ej förklara hvem som suckat så tungt uppå taket och dagsljuset till trots blefvo de nästan mörkrädda, omfamnade hvarandra och lofvade att i trofasta hjertan bevара hvarandras hemligheter, läste igen dörren till lusthuset och försvunno derifrån.

Men på vreten mellan kornbodarne stod den älsklige kongl. gymnasisten Dunderberg och drog med fem fingrars kraft i sitt svarta pipskägge.

— Jag måtte väl vara vaken — sade han och ryckte ett tag i skägget.

— Aj! det gjorde ondt ... jo, jag är vaken ... jag var vaken och jag skall, så sant jag heter Thor Dunderberg, också hålla mig vaken! ... O sol! du Deliske gud! Välsignade vare dina varma strålar i människohjertan och på lusthustaken! ... i dess glödande sken har lyckans gudinna eldat sitt jern och framräckt det så godt som under min näsa och jag vore en narr om jag ej smidde medan jernet är varmt ... Vid första tjenliga tillfälle friar jag och dermed punkt!

Läsaren har nu förklaring på orsaken till Dunderbergs på sin tid så mycket ompratade och så mycket klandrade steg att hos fröken Laura uppträda som friare.

Trogen sin vana, genomdref han äfven denna gång sin föresats och huru han smidde, den der bokvettet, buffeln och bonden, så blänkte tre år senare en slät guldring kring det betydelsefulla fingret på hans venstra hand och inuti den ringen läste man namnet Laura.

En är det, som rullar den menckliga lyckans hjul, men visst och sant är det också, att menniskoviljan ofta söker förhindra eller påskynda dess gång, allt efter hvars och ens moraliska individualitet. Man står ofta i ljuset och skymmer sig sjelf här i verlden, då man i stället kunde vara sin timliga lyckas smed. Den senare konsten var Dunderbergs starkaste sida.

Att från bonddräng avancera genom nederskola, gymnasium och högskola, passera graderna, göra ett godt parti och befordras till kapten vid * * bottens fältjägarekår och detta på 18 år utan alla andra relationer, än dem till vår Herre och till egen kraft — manne icke detta kan sägas vara »bra marscheradt»?

Och härmed slutar jag dessa små episoder från Dunderbergs studietid, hvilka jag anført dels som exempel på karakteren af gymnasilifvet den tiden, dels äfven för att påpeka den ihärdighet och de fonder af kraft, hvarmed vissa naturer äro utrustade, jemte den förmåga de besitta att göra sig dem till godo, medan andra synas skapade endast för att dröna och knappast idas att tugga, om ock stekta sparfvar flyga dem i munnen.

V.

"Lilla Mamsellen."

Penalismen vid Hernösands läroverk var för 40 à 50 år sen alldeles icke att leka med. Den utsträcke öfver hela skolan sin mer och mindre tyranniska hand och på första årets gymnasister, de arma »kalfvarne», lade den en tvångströja af förödmjukelser och pligter, någon gång helsosam, då ett sturskt eller högmodigt lynnes kantigheter deraf affilades, ofta löjlig, då den påtrugades ett fårafromt och godmodigt sinnelag, men i allmänhet öfverdrifvet kitslig, ja! till och med skadlig, då uppfyllandet af alla dessa pligter icke så litet hindrade mången flitig yngling från hans egentliga åligganden.

Man skall sannolikt finna, att i detta påstående ej ligger någon öfverdrift, då jag meddelar det hufvudsakligaste af en sådan tvåfota kalfs skyldigheter.

I storm och oväder eller om höstregnet piskade torg och gator och gränder, i snöyra eller slaskväder, med ett ord: under hvilka omständigheter som helst skulle »kalfven» kl. 4 om morgnarne löpa kring hela staden med ljus och lykta och väcka alla så väl »kalfvar» och »oxar» som »korfvar» och »paltar». Han skulle då elda åt dem och derjemte ansvara för deras vederbörliga uppväckande, ett göra, som mången gång ej hade sig så lätt och som derföre också en och annan gång måste gå med handkraft, hvaraf troligen också ordet »slå på» har sin derivation. Så obehagligt detta åliggande än var, erbjödo sig dock dervid emellanåt rätt välkomna tillfällen att hämnas oförrätterna från någon af de uppräknade korporationerna och, om en slik matador ej genast behagade vakna, hände nog att han fick Lindbloms lexicon eller Xenophons Anabasis på skallen, utan att någon af dem blef quarsittande derinnanför. Vidare skulle »kalfven» betjena med renskrifning, springa ärenden, köpa snus, ringa i skolklockan, bära in vatten, observera lärarnes annalkande till gymnasiet, bekosta bollar och selster

m. m. m. m.; samt först och sist vara »hvarjoms och enoms» i de öfre klasserna allra ödmjukaste och underdånigaste tjenare och undersåte.

Det är naturligt att mycket af den tid prima-gymnasisten behöfde egna åt sina studier, sålunda bortsluddrades och mången yngling med trögare fattningsgåfvor fick bittert röna frukterna af denna penalism, ett ogräs, som de nyare reformerna inom skolväsendet undanrensat.

Men det var ej blott i intellektuelt afseende som den tidens penalism någon gång verkade menligt på dess offer; det gafs tillfällen, då deras fysiska helsa på det allvarsammaste deraf äfventyrades. Dessa tillfällen voro få och lyckligtvis rent af enstaka och nämnas endast som undantag.

Det är ett sådant exempel jag vill anföra. Det är en eternell jag inflätar i den krans af rosor, som minnet bundit samman af de oförgätliga skolåren.

Bland de många på gymnasiet uppflyttade, befans som jag tror, i början af 1830-talet en ung gosse, såväl till ålder som fysik ett undantag från den tidens gymnasister. Ett fint, qvinligt och rödblommigt ansigte omfattades af ett becksvart, glänsande, lockigt hår, som flöt i vågor ner öfver hans axlar. Han var liten till växten, späd och svag och hela hans utseende påminte ovilkorligen om en till gosse förklädd flicka. Lynnet var vekt, sensibelt och oändligen nervöst. Den till tafatthet gränsande blyghet, som var ett af hufvuddragen i hans väsen, i förening med hans jungfruliga utseende och barnsliga stämning förskaffade honom öknamnet »*Lilla Mamsellen*».

Men denna mamsell var »ett strå hvassare» — som det heter — än alla våra blåstrumpor tillsammansstagna. Han reciterade nämligen sin Virgilius säkrare, än något stycke i Fritiofs Saga, Ovidii metamorfoser flöto lättare från hans tunga, än en sonett af Böttiger; Xenofon och Horatius voro honom kärare, än någon af stadens fruktmånglerskor, de enda gracer han med någon ansats af förtrolighet närmade sig. Så var denna lilla mamsell beskaffad.

En Oktobermorgon brusade höststormen genom staden. Regnet piskade fönsterrutor och smattrade i gatstenarne som en gevärssalva, vattnet forsade i rännstenarne och i trädgår-

darne hvirflade de affallna, gulnade löfven som onda andar i yrande ringdans. Mörkret låg som ett svart bårtäcke öfver staden och insvepte hvarje föremål i sin ogenomträngliga slöja.

I ett sådant väder såg man kl. 4 på höstmorgonen ett ljussken blixtra genom mörkret. Det syntes i skolgårdens närhet och nalkades under en svängande rörelse ner åt gatan.

Ljuset kom från en lykta, buren af en stackars »kalf», som synbarligen var ute för att »slå på».

Det var en spenslig, vek figur. Hans gång var halfspringande och ofta såg han sig om, liksom fruktade han ha höstnattens alla gastar hack i häl efter sig. En tunn bonjourslöt sig tätt ihopknäppt till hans späda former och kring lifvet hade han bundit en resbindel i flere hvarf. En mössa med platt, vid kulle hängde genomblöt baköfver hans hufvud och kring halsen hade han på halfslag knutit en röd s. k. sjömanshalsduk, hvars långa hörn fladdrade bakut för blåsvädet.

Det var »Lilla Mamsellen».

Kommen ner till den gata, som från torget tvärskär den egentliga Storgatan, vek han af och begaf sig till den trakten af staden som benämnes »Östombäcken». I denna stadsdel och på Repslagaregatan hade han en hel hop att väcka och han ville först väcka Repslagaregatans »sjusofvare» för att sedan på återvägen taga Östombäcksgatans. Till den ändan riktade han sina steg åt den gamla oansenliga domkyrkan, öfver hvars af en skröplig stenmur omgärdade kyrkogård han ville taga en genväg. Knappast hade han tagit tio steg inom den gamla stegporten, förrän en vindstöt i förening med upphvirflande löfhögar fattade i hans lykta och vände henne upp och ned öfver hans hand, hvarvid ljuset ögonblickligen släcktes.

Becksvart mörker rundtomkring! . . .

En rysning flyger genom gossens själ och skakar hans spensliga figur, som skälfter som ett asplöf. Han tvekar att gå längre . . . Skall han gå tillbaka? . . . Han finner det feget. Skall han gå fram? . . . han ser ej handen framför sig. Huru finna utgången från kyrkogården till Repslagaregatan? Stor-men tjuter så hemskt. Dödskallar och benknor, hvilka der ofta nog fingo ligga ofvan jord, knaka här och der . . . grafvarnes vissnade rosor och blad yra omkring honom . . . och dock

måste han fram såvida han vill undgå extra judiciel bestraffning på gymnasiet. Skandalen af och törhända någon fruktan för denna eftersläng sätter ett visst förtviflans mod i gossens upprörda, fantasifulla själ. Han rusar åstad åt det håll, der han ungefärligen tror sig hafva utgången åt Repslagaregatan... han halkar på grafhällar... han törnar mot grafkors... men han hastar framåt sträckande händerna och lyktan framför sig.

Plötsligen uppger han ett ångestrop och störtar ner i en nyss öppnad, illa öfvertäckt graf, krossande glaslyktan mot locket af en likkista.

I böntimmen samma morgon saknades ovanligt många gymnasister, och det anmärkningsvärda dervid var, att de flesta frånvarande utgjordes af dem, som hade sina logis Östombäcken. Efter börens slut kommo de halfvakna och i vårdslös toilette, en då, en annan då. »Kalfvarne», som försummade sig, fingo smörj; »oxarne» bölade hotande och »korfvarne» sågo ut som mörka moln och väntade på den olycklige påslagaren, mot hvilkens skalle och »bänkvärmare» (ett lika så fyndigt som betecknande namn på en viss alldeles outhärlig kroppsdel) deras vredes blixtar skulle ljunga.

Men hvarför dröjer han, den oefterrättlige?

Ej nog med att han så illa försyndat sig att mankera herrar »Östombäckare» — ämnar han äfven absentera från lektionen?

— Nej! detta går för långt — mumlas det i öfre coetus.

Hvar är »Lilla Mamsellen?» — skriker en »palt» i dörren till »kalkkitten.» *) Kalfvar! allons att hemta upp »Lilla Mamsellen!» han skall smörjas!

Men han fans ej i sitt logi, han fans ej i någon af kamraternas, men i dödgräfvaren Anderssons lilla fattiga koja, på en usel halmbädd, låg han med blossande ansigte och blodig tinning i full yrsel...

Dödgräfvaren, som aftonen förut öfver den nyss öppnade grafven kastat några bräder, ämnade sig dit för att komplet-

*) Prima- och secunda-gymnasisternas klass.

tera sitt verk och fann, då han klockan half sex på morgonen, sedan stormen lagt sig och regnet upphört, anlände till platsen, den lille gymnasisten till hälften sanslös med blödande ansigte luta sig mot grafvens ena vägg.

Han bar honom till sitt hem, som låg närmast kyrkogården och öfverlemnade honom till sin hustrus omvårdnad. Läkare eftersändes, man gjorde allt hvad göras kunde för hans vederfående, men förgäfves. Den förkylning han ofrivilligt sig åsamkat var af obotlig art och efter några dagars sanslöshet och de ohyggligaste plågor klippte benrangelsmannen af den fina tråd, hvarmed ynglingen ännu fästes vid lifvet — och allt var förbi!

Så gick ett lofvande ämne till en nyttig medborgare förloradt för samhället. Ett hopp med rosiga kinder och vingar på skuldran flydde denna stoftverld, der det gifvit så många anledningar till glädje, väckt så mången lärares välvilja och förvåning, skänkt sina anhöriga så mången stund af oblandad sällhet och kring sitt ungdomslif gjutit en gloria af oskuld och eftertänksamhet. Det gick förloradt till följd af en ungdomens omogna institution med inneboende god tendens, men uppblandad med för mycket öfversitteri, utbildad under en tidsande af skolastiskt tyranni; och ändå talar ännu i dag mången för öfrigt rättänkande man om denna penalism såsom ett non plus ultra medel till befrämjande af ordning och skick lärjungar emellan.

Vi hafva likväl här sett ett exempel på de följder, hvar-till denna penalism *kunde* leda.

Anhörigas tårar, hembygdens deltagande och ett minne, älskadt af lärare och kamrater, äro blommorna öfver den, som vi kunna tycka, för tidigt borttryckte, förhoppningsfulle ynglingens graf.

Men de utgöra en treväppling, den mången gråhårsman skulle önska sig infätad i cypressen öfver sin egen grafkulle.

VI.

August Blanche i Norrland.

Jag kommer nu i mina minnen från ungdomsåren till ett namn, hvars älsklige innehafvare jag hade nöjet första gången lära känna år 1844 på Vårdkasberget ofvan Hernösand och hvilken bekantskap förnyades i Stockholm 1858. Om hans vistande i Norrland gå många olika berättelser, hvilka likväl alla öfverensstämma deruti, att hans talanger och älskvärda personlighet hade ett visst behagligt inflytande på umgängeslivet derstädes och göra ännu i dag gemensam sak att undan glömskans natt rädda minnet af denna hans vistelse i Norrland.

Då det för många torde erbjuda åtminstone nyhetens behag — som det heter — att lära känna några detaljer af detta Blanches vistande i Norrland, vill jag berätta hvad jag sjelf bevittnat härom med förutskickandet af den anmärkningen, att dessa detaljer blifvit nyligen kollationerade och tillökta af protokollssekreteraren Schönmeyr och dessutom personligen bekräftade af Blanche sjelf vid ofvannämde besök på hans malmgård i Stockholm.

En höstafton år 1843 möttes på Veda gästgifvaregård i Ångermanland domaren i orten, numera protokollssekreteraren Schönmeyr och dåvarande vice auditören vid Svea artilleri, August Blanche. Gamla vänner och bekanta, voro de snart i samspråk med hvarandra, dervid upplystes att Blanche stod på resa till Vesterbotten för att hos dervarande vice häradshöfding af Kullberg förbereda sig till juris kandidaten.

— Men det är ju att gå öfver ån efter vatten! — anmärkte Schönmeyr — då tycker jag du lika gerna kunde göra dina studier hos mig. Du som är Liebhaber af en härlig natur och ett angenämt umgängeslif kan i båda dessa fall få ditt lystmäte här i Ångermanland.

En stund besinnade sig Blanche; slutligen utbrast han, räskande sin vän handen:

— Du säger ett ord så godt som två! Topp, det är afgjort! Men först måste jag in till Hernösand för att kura, som det heter; jag kommer äfven att göra landsherrinnan Åkerman, med hvilken jag har äran vara bekant, min kur — hvad tycks väl! Sedan återvänder jag till dig och gör mina studier, som du behagar säga, både för juris kandidaten och af edert angenäma umgängeslif. Aftonen är ej långt framskriden och jag hoppas hinna in till Hernösand medan folket ännu är uppe. Men hörpå, min kära bror! ... du tillhör väl den inre missionen, som man nu börjar varsko litet här och litet der?

— Jag? — utbrast Schönmeyr — hur' i all verlden kan du falla på en så'n förmodan?

— Af din förvånande lätthet att omvända folk, till och med på blanka landsvägen ...

Herrarne åtskildes och Blanches tillärnade resa till Vesterbotten blef instäld. Det var naturligtvis på detta omvändelseverk Blanche anspelade i sin ordlek.

Anländ till Hernösand sent på qvällen, hade Blanche den oturen att finna gästgifvaregården upptagen af resande, hvadan herberge ej genast kunde erhållas. Han företog sig derföre en promenad kring residensstadens krokiga gator. I ett fönster nedanför torget lyste ännu ljus, och Blanche föll på den idén att ställa sig utanför detta fönster och sjunga »Öfver fjällarne grå».

Fönstret öppnades och en manlig stämman lät höra sig derifrån:

Håll bröbråka *) på sej herre, och låt folk sofva i fred om nåtten! Hva' ä' han för en nattschvamlare?

Med sin den tiden rätt försvarliga bas svarade Blanche med en sång, på fläck improviserad och gående på en den tiden allmänt känd slagdäng-melodi:

Jag är en pilgrim från Mälarns stränder,

Från rabulisterna hit anländer —

Ack, käre herre var så barmhertig

Och pilgrimen ta in till sig!

— Ja si om int' nåtten, men int' jag ta in nan pilgrim som rabulistan skick' mej på haschen! Hva' än för en? Svara karl!

*) en provinsialism = mun.

*Jag är en pilgrim från Mälarns stränder;
Från rabulisterna hit anländer;
Ack, käre herre ta mig om händer,
Jag är båd hungrig och torr och trött!*

— Det var en sjujungande tokbruse! Men han är rolig. . . . Var så god och stig på få vi se om jag kan släcka törsten åtminstone och kanske kan det bli någon råd för hungersnöden och tröttheten, notabene om han uppför sej anständigt.

Det lilla äfventyret började gestalta sig i Blanches smak och icke låtande inbjudningen att stiga in blifva en armbåga-bjudning, marscherade han med raska steg uppför gårdstrappan och lotsade sig omsider in i en tambur, hvars möblering redan lät honom förmoda att han kommit i en förmögen mans hus. Sådan var också händelsen.

Med ett ljus i en lång stake af silfver mottogs Blanche af en medelålders man med ett fryntligt och rödblommigt ansigte.

— Om förlåtelse — ursäktade sig Blanche — att jag så här sent på qvällen kommer rusande till främmande folk; men jag håller på att bli husvill i den här goda staden och är mycket trött af resan.

— Schå! hvar kommer han ifrån då?

— Från Stockholm.

— Schjälvesten! Änna från Stockholm . . . och den här ti'n på året, dom bruk int koma förrän kråken i Mars och April . . . han ä' fäll nån slags profryttar förstår jag?

— Ja och nej, alltsom man tar det. Eljest är jag artillerist så till vida att jag är vice auditör vid Svea artilleri.

Gubben Sjödin, som för tillfället led af en periodiskt återkommande döfhet, hörde galet och tyckte att Blanche utgaf sig för gardist samt började nästan ångra sitt kordiala bemötande mot en så simpel person; men han hade nu sagt *a* och kunde således icke annat än säga *b* också. Dessutom voro de ju på tu man hand och i hans eget hem, tyckte gubben Sjödin, som aldrig var eller behöfde vara generad af sitt sällskap.

Blanche, som genast insåg misstaget om sin person, aktade sig noga att rätta detsamma, hvadan gubben Sjödin fortfarande hölls i den tron, att han från gatan till sig inbjudit en gardist och tänkande förmodligen som så, att gardister också äro folk,

fortsatte han den oförmodade bekantskapen med en så skickligt dold nedlåtenhet att Blanche öfverraskades mera deraf, än öfver sjelfva inbjudningen.

— Jaså han är gardist — fortfor gubben — jaja gardister kan också vara godt folk ... hörpå, herre, han sa' att han va' torr, hur' skulle en liten mullergumse smaka på qvällqvisten?

— Mullergumse? hvad i all verlden är det för något?

— Jaja, det är ett Vesterbottensuttryck och betyder egentligen detsamma som en herre i koppen, men som det är för sent att få kaffe, så ta vi oss en liten arrakstodd, herrn har väl ingenting deremot?

— Visst inte.

— Kan fäll tro det.

— Men min honette välgörare vet nu hvem jag är, jag skulle väl be att få veta hvem jag har den äran att tala med.

— Mitt namn är Jonke Sjödin ... eljest skäller dom mej för grosshandlare här i byn, men inte har jag just kontoret på fickan, som en hop grosshandlare nu för tiden ...

— Tjenare, herr grosshandlare!

— Morjens, herr gardist!

Blanche flinade så godt, men teg.

Ett par hejdundrande arrakstoddar serverades inom några minuter, hvaraf Blanche fann att det ej var så urbota sent på qvällen och att dylik traktering ingalunda hörde till sällsyntheterna der i gården.

— Ja skål, herrn! — började värden konversationen och klingade med sin gäst — välkommen till Norrland! Nå han tör nog int' kän'n'n'nå tå Hernsandsbona förstår jag.

— Jo gubevars, magister Sidner är en gammal bekant. och man har sagt mig att han tienstgör vid läroverket här.

— Sjalvesten! känn *han* magister Sidner? Kanske han känn landshöfdingen ock?

— Jojo men, och hans fru med.

— Jojo, jag kan tro det — svarade värden, som ej viste hvad han skulle tänka om sin tillfällige gäst, som utgaf sig för gardist och hade så nobla bekantskaper.

— Jo, si herr Sjödin — upplyste Blanche — jag har sedan Upsala-tiden en mängd bekanta, som dels redan äro framstående män i staten, dels otvifvelaktigt blifva det, om de få lefva, och bland dem är Sidner ...

— Nå kännen grosshandlar Schwan i Stockholm?

— Mycket väl.

— Vet han om grosshandlarn är lika galen i vackra hästar?

— Att döma af hans charmanta stall skulle jag tro att den vurmen sitter kvar.

— En schangtil karl, grosshandlar Schwan. Nå kanske han känn landssektekter Eckhell också!

— Carl August Eckhell, ja, det gör jag också.

— Jojo men — anmärkte gubben Sjödin — i barndoms-åren är man inte så nogräknad på sina bekantskaper men i den här gamm-vähla går det så underligt till ... när man blir äldre så ... och kom sig litet på sne, så ... jasanya han har vöri akademikamrat med Sidner! ... det va' själfvesten till fint folk han säger sig känna här i byn ... till slut så kännen biskop Franzén ock?

— Frans Michael Franzén, ja, hvem tror herr Sjödin ej skulle känna den mannen?

— Ja, det förstås ... han sitt nog på biskopstaflan, som fins i hvar gård och han har väl sitt honom der, men int' kan *han* kännen personligen ...

— Jojo men, så hampar det sig ...

— Nej, hör nu herre, gå han in i magen på Carl den Trettonde! Skojare! Men han är rolig nog!

— Jag tackar förbindligast för hänvisningen, men om inte herr Sjödin har någonting deremot, så föredrar jag att krypa i en bättre koj och den är herr grosshandlarens imperialsäng, som står der så inbjudande.

— Schål herr ... herr ... hur' var det han hette nu igen ... Blank var det ju!

— Blanche.

— Det var en hurrahej att ha fina bekantskaper ... men det var sant jag hade så när glömt att di der herrarne komma hit på middag i morgon ... jag firar en liten familjefest och då kan han få vara med på ett hörn så får han träffa sina

förnäma bekantskaper — tillade gubben Sjödin icke utan en viss spetsighet. — Godnatt med sej, herre, sof som han har börjat och dröm om sina schangtila bekantskaper här i Norrland!

Och gubben lomade af och lemnade Blanche att i ensamhet fundera på meningen med grosshandlarens itererade fina bekantskaper. Men han skulle ej länge behöfva fundera härpå. Det samtal mellan herre och fru, som uppväxte i herrskapets sängkammare och hvilket samtal hördes af Blanche, tack vare en på glänt stående liten tapetdörr mellan herrskapets sofrum och bokhallarnes kammare, var egnadt att helt och hållet för honom uppdaga de funderingar rörande hans person, som mellan hans värdsfolk voro i farten.

— Det får jag säga dig, gubbe, att du blir då en riktig tokbruse så länge du lefver! Hvad är det för en finer herre du nu fått tag på och som du skall herbergera!

— En gardist, tror jag, sannolikt en bättre karl, som sett bättre dagar, men kommit sig på dekis. Han tycks emellertid ha fina bekantskaper ... han känner både landshöfdingen och landshöfdingskan och landssektern och magister Sidner och hela kosidansen ...

— Men kan du vara öfvertygad om att denna karl är det som han utger sig för att vara!

— Det kan jag väl inte, men nog tror jag att den staccarn sett bättre dagar. Han har till och med varit i Upsala.

— Och är nu vid gardet. Och du finner intet misstänkt deruti?

— Hvad menar du, gumma?

— Jag menar att du en dag kommer att ångra din gästvänlighet mot kleti och pleti. Jag säger bara det, jag!

— Åh, du språkar, du!

— Ja men, kära gubbe ...

— Åh, prata!

— Jaja, jag säger bara det, jag ... den som lefver får väl se. Tokbruse! — mumlade hon — ta in kleti och pleti som du int vet om dom är fisk eller fågel ... jaja, jag säger bara det, jag ... gonatt med dej, gubbe!

Morgonen derpå kom grosshandlarens jungfru in i herrskapets sängkammare och berättade att den främmande herrn måtte vara en mycket förnäm och mycket rik herre, ty alla hans reseffekter voro af silfver ja — utbrast hon — herskapet kan tänka sig: hårborsten af silfver, klädesborsten af silfver, rakborsten af silfver, cigarrfodralet af silfver och så har han en silfverplätt ini galoscherna ...

— Jaja — varnade fruntimmersstämman — min kära gubbe, hör nu själf ... tror du att nån gardist har så mycket silfverpjeser ... var så gentil mot honom du vill ... men ... som sagdt är ... jag säger bara det, jag ... en gardist, rakborste af silfver ... jaja ... som sagdt är ... jag säger bara det jag ... du är då en tokbruse, som ingenting ser och ingenting begriper ... jaja ... jag säger bara det, jag ...

Detta var ungefärliga innehållet af det samtal, hvartill Blanche blef ett ofrivilligt vittne och hvarom han skämtande yttrade, att så vidrigt det *då* föreföll honom, så högkomiskt förekommer det nu i denna stund, ty hvad man än må ha ansett mig för, men för någon sorts silfverjan har jag lyckligtvis ej varit hållen. Men nu skulle du få höra slutet af historien.

Och han berättade:

»Den omtalade familjfesten kom och de inbjudna herrarne började anlända. Gubben Sjödin presenterade mig till en början med ett uttryck af förlägenhet, antingen det var derföre, att han omöjligen kunde lära sig minnas mitt namn, eller han kände sig en smula generad af min titel, gardist, men då den ene af gästerna efter den andre helsade mig vänligt och då vännen Sidner, som gammal bekant, vid bordet höjde sitt glas och bad mig vara välkommen till Norrland, gjorde gubben stora ögon och klingade med mig, medan hans blickar uttryckte en hög grad af förvåning, hvilken rent af kulminerade, då landshöfding Åkerman behagade yttra något om den aquisition för ortens sällskapslif, som vore att påräkna i min ringa person. Då kunde gubben ej längre styra sig, utan satte glaset med en viss häftighet i bordet och armarne i sidorna samt utbrast till bordssällskapets stora munterhet:

— Men hva' schälvesten äre för en matador som herska-
pet skålar med! Jag skulle ödmjukast be att få lof veta hvad
den här pilgrimsen egentligen är för en fågel?

— En sångfågel, herr Sjödin, och till på köpet en af det
glada slaget — svarade landshöfding Åkerman.

— Jo jag hade den äran att höra det i natt ... nog han
mål i mun ... han drillar som en kanalje ...

Derpå fortsatte Åkerman:

— Kanhända, om vi obliqera honom vackert, låter han
oss, till desär på den goda middagen, höra några strofer af
sina treffiga drillar.

— Om herrarne så önska — svarade jag — skall jag
gera efterkomma herrarnes önskan, men måste först be någon
af herrarne ha godheten presentera mig för min gästfrie värd,
som ännu icke fått riktigt klart för sig hvem han visat en så
utmärkt gästvänlighet.

— Herr Blanche — presenterade landshöfdingen — vice
auditör vid Svea artilleri, f. d. redaktör af tidningen Freja.

— Schälvesten! ä'n en token en? ... jag tyckte han sa'
sej vara gardist! Åh f—n! Det var en annan femma! Int
unnerligt att han hade så fina bekantskaper och så schangtila
toielettsaker ... landshöfdingen ska' veta att herr ... herr ...
schälvesten så besynnerligt namn! ... direktörn hade nättjen
så schangtila toielettsaker; rakborste af silfver, klädesborste af
silfver, hårborste af silfver, tandpetare af silfver, rakask och
damborste, hade jag så när sagt, af silfver och f-n*) och hans
mor af silfver ... ja, vet herrskapet! gumman min börja just
på att undra om hon inte skulle ...

— Hålla ett vaksamt öga på mig, kan jag tro — inföll
jag — och det undrar jag inte alls på. När man kommer
och rusar på folk midt i natten och till på köpet annonserar
sin ankomst genom skrål från gatan, får man hålla hvilken
mottagning som helst till godo och jag har särskilda anled-
ningar att finna mig smickrad af det emottagande jag rönt i
detta gästvänliga hus. Jag ber derföre att herrarne behaga
föreina sig i den skål af tacksamhet för herr grosshandlaren

*) Jag ber om ursäkt för de mindre fina i gubbens bedyranden;
men man torde ihågkomma att här tecknas efter naturen.

Sjödin som jag och till någon del äfven herrarne ha skäl att utbringa för herr grosshandlaren, såsom en numera mycket sällsynt representant af den samaritanska barmhertigheten ...

Och skålen dracks och der börjades ett pokulerande af den mest gedigna beskaffenhet och gubben Sjödins middag för den förmodade gardisten var uppslaget om inte precis till ett åttåårigt dundrande kalas, som det heter i Gluntarne, likväl förspelet till ett det muntraste och angenämaste sällskapslif jag någonsin bevittnat på landsbygden.»

Och deruti hade Blanche onekligen rätt; men saken var den att detta umgängeslif illustrerades af en talang i sin gryning, en glad, bildad och genialisk personlighet, som icke kunde undgå att omkring sig sprida den glädje, hvaraf han sjelf, så att säga, var mättad och som hade en så öfverlägsen förmåga att meddela åt andra. Ännu lefver i mångas minne huru han i sin lilla anspråkslösa boning vid Ångermanelfvens strand och i sällskapslifvet i staden och på landet deromkring utgjorde, så att säga, kärnan i den komet af sprittande glädje och munterhet, som den tiden visade sig på det Ångermanländska umgängeslifvets himmel och hvars svans utgjordes af eliten utaf hvad der förut fans af bildadt och musikaliskt folk af båda genera. Hos den glade, intelligente landshöfdingen Åkerman och hans landsherrinna, ett fruntimmer af mycken bildning och stor musikalisk talang och i hvars salonger samlades hvad stad och land den tiden hade framstående, der rörde sig Blanche som fisken i sitt element. Hans föredrag vid pianot af visor, dem han antingen nyligen författat eller rent af improviserade för tillfället och af hvilka jag sedermera funnit flera använda som kupletter i hans lustspel, hans dramatiska anlag, hvilka han då och då uppenbarade t. ex. vid landsherrinnan Åkermans namns- eller födelsedag — jag mins ej rätt hvilketdera — då han sammanskref ett litet lustspel, visserligen något farsartadt, men allt igenom blixtrande af fyndigheter och högkomiska effekter och hvarur sedermera framgick »Rika Morbror»; hans skåltal vid grafvarna, kullerstolarne eller andra kollationer — allt detta lefver hos mången i den behagligaste hågkomst och berättigade redan då

Franzéns yttrande om honom att »han var en ovanligt rikt begåfvad ung man med stora partier».

Och det kunde man nog tro och förmärka litet hvar; men hvem kunde väl *då* ana att denne Justitias unge drabant en dag skulle stråla som en stjärna af första ordningen på den svenska Thalias himmel, att hans namn skulle bli fäderneslandets populäraste författarenamn, uppburet i lifvet, hedradt efter döden och att till hans graf honom skulle åtfölja den svenska hufvudstadens nära nog hela befolkning!

VII.

Löjtnant Ottman.

Han var en af den de bekanta »Cardells gossar». Under Carl Johans fana hade han deltagit i 1813 års kampanj mot Napoleon. I slagen vid Grossbeeren och Dennevitze hade han ådagalagt sådana prof på kallblodighet och trots för faran att han blef en af den kallblodige generalens gunstlingar. Så berättas det efter honom att han vid Grossbeeren mötte en fransk kavalleritrupp, hvars främste man riktade pistolen mot hans bröst. Löjtnant Ottman rusade med dragen sabel mannen in på lifvet och röt åt honom på god franska:

— Skjuter du mig, så hugger jag hufvudet af dig, kanälje!

— Ni skulle ha sett mig, smågossar — brukade han bland sina vänner utbrista när drufvans safter uppeldat hans krigarelyne — ni skulle ha sett Ottman i elden! Bomber och granater! Fransosen bleknade om nosen, när han såg Ottman i hvitögat! Usch, smågossar!

Under den efter Carl Johans tillträde till regeringen inträffade fredsperioden inom Sverige afskedades den gamle artilleristen och egnade sig åt landtmäteriet. Det är egentligen från hans tid som afvittringslandtmätare i Vesternorrlands län, som jag redan som gosse lärde känna gubben Ottman och vill jag derföre, innan jag öfvergår till det egentliga ämnet för denna skizz, om honom förutskicka några karaktäristiska anmärkningar.

Löjtnant Ottman, skicklig i fältmätningkonsten och ytterst noggrann i sina arbeten, hade naturligtvis ingen svårighet att erhålla anställning som afvittringslandtmätare, helst som hans genom kampanjer härdade kropp och friska lynne lämpade sig särdeles förträffligt för denna inom civilstaten mödosammaste bland befattningar. Här och der bland länets aflägsnaste nybyggen får man än i dag höra anekdoter berättas efter löjtnant Ottman, anekdoter, som rättfärdiga det omdöme om hans

person, hvilket han sjelf ofta upprepade: »har du en hund-syssla, bror Ottman, så har du också en hundkropp, brrr!»

Med detta stål i lynne, med denna förmåga af försakelse och umbäranden af alla slag förenade han likväl, när så skulle vara, verldsmannens finhet i sitt umgängessätt. Han kunde äfven kröka rygg, om det gälde. Men den kröktes icke i hofvets salar och för feta bröststycken. Hans inställsamhet, hans artighet inför bondgummor och nybyggare-käringar gälde en aftonvard eller en »knorr». Det är icke heller så mycket att undra på om en »kronans landtmätare», som efter en eller annan veckas vistande i villande skogen, kommer utsvulten fram till en inbjudande bondgård, en smula krumbugtar sig för en bit bröd eller ost. Der var gubben Ottman i sitt esse. Han krumbugtade: och värdinnan bullade genast opp; han gnuggade fingrarne, och värden kom med flaskan. Då lifvades de bistra dragen; då sprungo rosor upp på det gulgrå ansigtet, rosor, högrödare ju flere »nitton droppar» intogos. Då blef gubben högmäld; då flödade historier om hans öden i fält. Det var efter en sådan bastant frukost han på gränsen mellan tvänne nybyggen nedlade ett röse, om hvars rätta läge tvistats i många år. Morsk och poetiskt stämd som han då var, nedlade han under rösets hjertsten mellan ett par näfverlappar följande kontrasignation:

*”På denna Smule-hälla
Ett röse lade jag,
Som komma skall att gälla
Allt intill domsens dag;
Ty veten Junsel’-bönder:
Den henne rifver sönder
Med våld el’ argan list,
Den hafver himmelriket mist
Och den skall f—n få ta till sist!*

E. U. Ottman.”

Vän med alla människor, fruktade han blott en enda koration: under-exekutorer. Den lilla pensionen och den obetydliga lönen som afvittringslandtmätare ville på inga vilkor räcka till de allra nödvändigaste lefnadsbehofven. Han var någon gång uppvaktad af exekutionsbetjenter och han fattade till denna tjenstemannaklass ett utsläckligt agg. Men — så

gäcka händelserna våra fördomar — en dag i slutet af oktober kommer Ottman — nykter som en spisälstapp — hans vanliga uttryck om sig sjelf, då han befann sig »in floribus» — till Ålsta gästgifvaregård i Torp, der för tillfället höstetinget pågick. Några äldre och yngre herrar sutto i resrummet och drucko toddy. Ottman pelsar af och inbjudes att deltaga i laget. Tacksam för inbjudningen brygger han sin toddy och frågar med glaset i hand:

— Får jag lof att veta med hvilka jag har den äran att dricka?

— Mitt namn är Tunfors — svarar inbjudaren — jag har varit länsman i Torp.

Ottman spetsade öronen.

— Och mitt namn är Borg — tillägger en annan — jag har också varit länsman i Torp.

Ottman rätar på sig.

— Jag heter Amilon — fortsätter en tredje — jag är för närvarande länsman i Torp.

Ursinnig sätter Ottman glaset å bordet och utbrister:

— Tvi tusan d r sånt sällskap du råkat ut för, bror Ottman!

Anekdoten förmäler att Ottman, utan att smaka en droppe ur glaset, slängt det i spisen, men detta tillägg smakar väl mycket af »historiskt» à la Crusenstolpe för att kunna betraktas som ett veritabelt faktum.

Fullkomligt faktiskt är deremot det äfventyr, hvarför den gamle bussen råkade ut på Vattjoms gästgifvaregård i Tuna socken.

Ottman anlände på tjenstresa stadd och något »lurfvig» till Vattjom och kommenderar: »hästar på minuten!»

— Utgångna — svarade honom lakoniskt den robuste gästgifvaren och rullade förunderligt med sina stora blå ögon.

— Ja, det förstås! . . . det har då alltid varit ett hundhål det här stället; aldrig fins här hästar inne! . . . fram med kraken på minuten! . . . jag befäller det i Kongl. Maj:ts och kronans namn!

Gästgifvaren, som för dagen befann sig under inflytelsen af ett periodiskt återkommande dilirium, sprang mot väggen

och ryckte ner sin studsare. Läggande an, vrålade han mot den förbluffade gamle knekten:

— Höger och venster marsch!

— Skjuter du mig, hugger jag hufvudet af dig, kanalje!
— svarade Ottman repande mod och gick sin motståndare in på lifvet.

Men denna gång »bottnade» icke kraftyttringarna från Dennevit. Spännande hanen, röt gästgifvaren ännu en gång:

— Höger och venster marsch! marsch till länsman, eljest! ...

Åthäfvorna, som beledsagade dessa ord, voro af beskaffenhet att bestämma den gamle bussen att retirera. Genom sin florshufva såg gubben Ottman, att han hade med en dilirant att handskas och görande af nödvändigheten en lag, marscherade han under denna långt ifrån angenäma konvoj till den en fjerdedels mil derifrån boende länsmannens gård. De iterrade fredsförslag, som under vägen gjordes, afspisades med ett framvråladt marsch pannkaka! beledsagadt af ett obehagligt knäppande i gevärets hane. Så anlände löjtnant Ottman till länsmansgården, hvarest saken genom ömsesidiga förklaringar reglerades till båda kontrahenternas belåtenhet. En timme senare återvände fången och fångföraren arm i arm i den subtilaste sämja till skjutsstationen, hvarest bekantskapen fortsattes i runda 24 timmar, då ändtligen resan fortsattes.

Med förutskickande af dessa små anteckningar ur löjtnant Ottmans föregående, öfvergår jag nu till det äfventyr från min skoltid, hvori den gamle bussen så verksamt deltog och som till någon del gaf riktning åt ett par af mina käckaste kamraters framtid och lefnadsyrke.

Ett sedan många år fortgående «krig» mellan gymnasister och gesäller hade under vårterminen 1838 eller 1839 antagit ganska betänkliga dimensioner. Man levererade icke längre dessa oändligen småtrefliga envigsstrider i portgångar och gränder; man slogs icke längre med knytnåfvarne: man slogs med påkar och i ordnade leder. Gesällerna hade i tvänne bataljer blifvit slagna på flykten och förberedde nu en afgörande hufvuddrabbning i stor stil.

Ur alla skrän rekryterades; lärpojkar instuckos till och med i den fiendtliga armén och snart fann sig generalissimus Blom, kopparslagaregesäll, i spetsen för en armé af 20 à 30 man. Med denna strök han gatorna opp och ned i skumrasket eller månskensqvällarne och olycklig var den gymnasist eller skolgosse, som ensam träffade ut för den stormodiga falangen.

En morgon finner man på gymnasiidörren följande utmaning uppklistrad:

Kaljvar, oxar, korfvar, paltar och smörgåsar! Våga Er utom skolgården på 1:sta Maj i år och ni ska bli lappsaltvade för tid och evighet amen af

Gesällerna.

Följden af denna utmaning var en sammankomst bland gymnasisterna, hvarest, med sånganförarens, magister Gellerstedts, goda minne beslöts, att allmänna sången skulle från skolgården uttåga till det utanför staden belägna berget, der skolungdomen vanligen 1:sta Maj utförde några vårsånger. Derjemte antogs med acklamation ett förslag att, Majdagen till ära, hvar och en skulle vara försedd med en björkpåk, för att i nödfall kunna derur pressa en för visso eventualiteter passande olja. Oaktadt dessa försigtighetsmått och hemliga rustningar, var det icke förutan att ju en fläkt af oro genom de unga gymnasisternas leder vid tanken på den olika striden.

Det var nämligen icke obekant att gesällerna skulle komma i massor och af ett och annat föregående tumult hade man ganska fula minnen af deras hvassa naglar, som onekligen hade mycket syskontycke med knifvar.

Men förolämpningen var för grof, för att i stillhet sväljas och smältas, och det snart sagdt legitima herraväldet öfver »battningarne» måste bevaras till hvad pris som helst. Att på diplomatisk väg bekämpa situationen var icke tänkbart med motståndare af så odiplomatiska fasoner. Svärden, d. v. s. björkpåkarne, måste således lösa den gordiska knuten.

Den 1 Maj kl. mellan 7 och 8 e. m. samlades all skolungdomen i »pelarne». Utanför skolgårdens staket syntes vis-

serligen ett och annat battingsansigte. men derom brydde man sig föga, enär den stora kärntruppen ännu icke visat sig.

Med sångarne i spetsen tågade hela skaran, följd af stadens ungdom, ut till det omtalade berget. De ungdomliga sångerna klingade kraftigt och klart genom vårqvällen och sånglärare och sångare åtskildes efter ett par timmars sångutföring. Skolungdomen begaf sig ifrån berget ned på landsvägen för att i »pelarne» fortsätta sången till längre in på natten, såsom seden den tiden var.

Då stängdes plötsligen deras väg. En trupp gesäller och lärpojkar stodo i flerdubbla leder på landsvägen. Utan vidare krus uppstämdes »Kung Karl den unge hjelte!» och när man kommit till slutstrofven: «Ur vägen Moskoviter!» var man den fiendtliga skaran redan inpå lifvet. Och under af gymnasi- sterna fortsatt afsjungande af den nämnda sången drabbade sångare och gesäller redan tillsammans. Der utdelades å båda sidor rätt manliga hugg och kraftiga tag. Bland gymnasi- sterna utmärkte sig isynnerhet tvänne högväxta, ståtliga figurer. De slogos med käckhet och en viss elegans. Men gesällerna gåfvo dem ingenting efter, åtminstone hvad käckheten angick; tvärtom stod redan här och der en och annan kunglig gymnast med bloddrypande näsa eller mun på sidan af bataljfältet, under det att kamraternas leder glesnade allt mer och mer. »Fädrens ära» syntes ohjelpigen förlorad. Under denna strid hade man nalkats vägen som från Gådeå by löper ner på stora landsvägen från staden. Gymnasi- sterna, förtviflande om dagens seger, fattade posto i vinkeln, som bildas af de båda vägarne, och ordnande sig à la Harald Hildetand, till »Svinfylking», intrusade de med förtviflans mod i fiendernas leder. Här blossade striden ånyo upp med en häftighet, som snart från vanligt slagsmål öfvergick till ett temligen blodigt tumult.

Då hördes från tullporten en stämman genomtränga »stridens vilda gny».

— Hurra! Gå på gossar! Gud bevare konungen och fäderneslandet!

Utropet var så plötsligt och oväntadt att de stridande ett ögonblick sågo sig om. Då syntes löjtnant Ottman, i spetsen

för en skara tertianer och kvartaner från nederskolan jemte de äldste ur apologistklasserna, i språngmarsch närma sig slagfältet.

På tio stegs afstånd kommenderade han med dundrande stämma halt! Bataljen upphörde några minuter; men dessa tillräckliga att ge den gamle knekten, som återigen befann sig en smula »in floribus», en öfversigt af situationen och uppgöra planen för den fiendtliga arméns nederlag.

Ordnade på tre flyglar, anföll nu skolungdomen de storväxta, manhaftiga gesällerna på flanker och front. Gubben Ottman, som hos källarmästaren Stenholm, majdagen till ära, ej blott druckit merg i benen utan till och med en smula berserkeraseri i lynnet, kommenderade och skrek, slogs och svor samt for fram som en vilde bland gesällerna. Om några minuter togo de allesammans till »schappen» upp i skogen och — »dagens ära var räddad!»

Men sjelf återtågade segraren inom tullporten, stolt som en triumfator och buren på »kalfvarnes» axlar direkt in i Stenholms källarsal, hvarest han snart vid en bål mottog af sin tacksamma armé en hyllning som i värme och förgudning näppeligen haft sin like.

I svaret på den skål honom egnades tackade han Gud, som ännu en gång låtit honom upplefva en dag, ett värdigt motstycke till dagarne vid Grossbeeren, Dennevitze och Leipzig. Och er, mina underbefälhafvare, herrar E. *) och N. *), förspår jag en lysande framtid, ty på tagen i dag har jag sett, att ni en gång kunde bli gumman Svea till gagn i nödens stund. Gud bevara konungen och fäderneslandet!

Och härvid tömde han glaset och slängde det direkt genom fönstret ut på gatan.

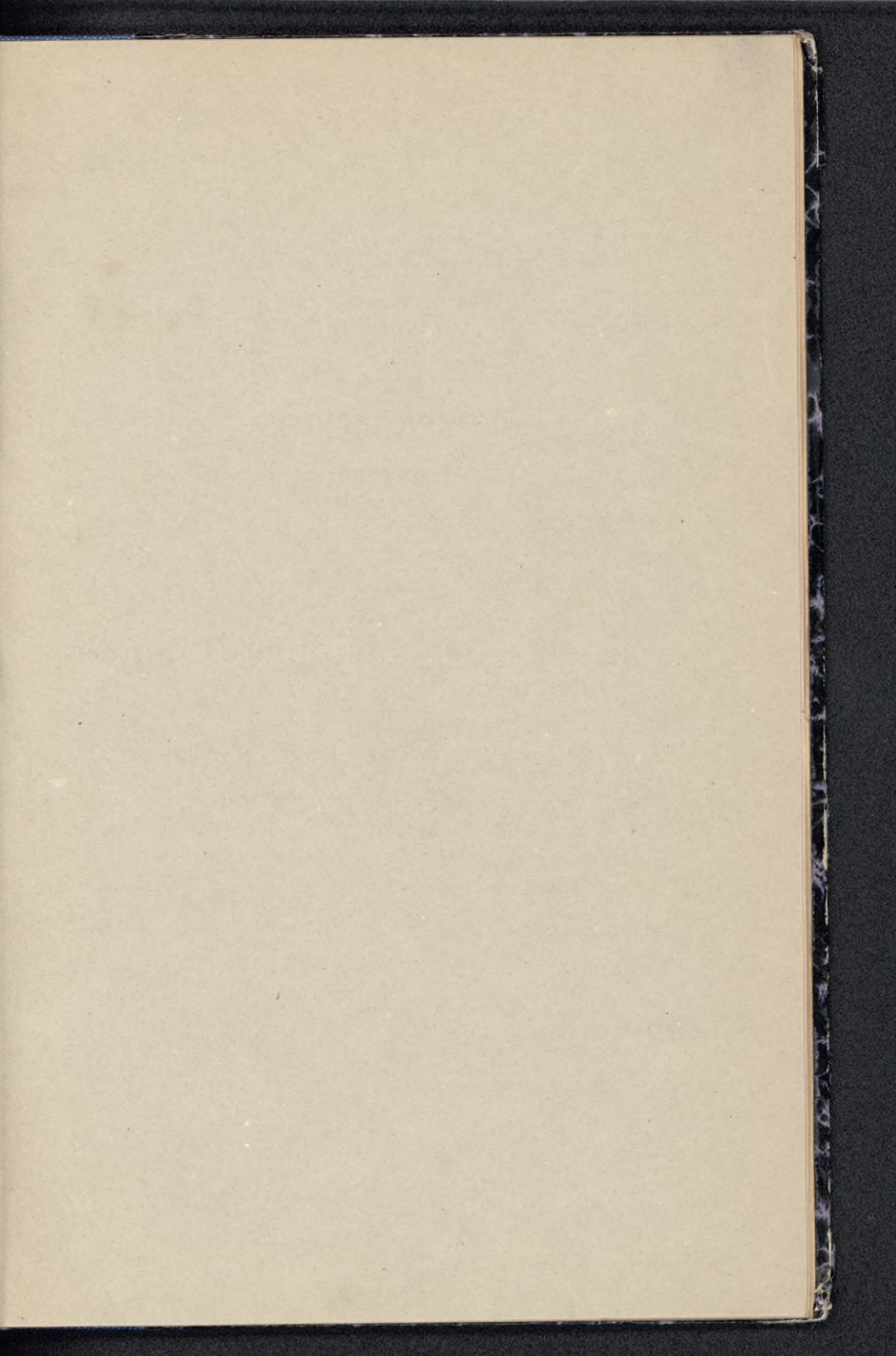
Så slutades detta slagsmål, ett af de vildaste på den tiden, men äfven ett bland de sista mellan gymnasister och gesäller. Efter den betan har jag ej hört att den gamla osäm-

*) Jag drar i betänkande att namnge de unga hjeltarne, som ännu lefva och måhända finna sig måttligt smickrade af sitt deltagande i tumultet, som för öfrigt och proportionsvis lemnade fullt ut så mycken ära, som den, hvilken stod att vinna i spegelfabrikriet på Fyen.

jan dem emellan ånyo uppblossat. Deremot föllo löjtnant Ottmans ord till kamraterna E. och N. i god jord. Tolf år sedanare deltogo de båda med den utmärkelse, som stod att vinna, i Danska kriget och vänta nu endast på tillfälle, att visa »gumman» Svea att hon i dem eger ett par af sina pålitligaste klingor.

1957/149.

I Bokhandeln utkommit:

Beskrifning

öfver

Vesternorrlands län

af *Daniel Åslund.*

Med en karta öfver länet af *M. R. Stiernström.*

Adress- och Annons-Kalender

för

Vesternorrlands län

af *Alexander Ahlbom.*

Pris: 2 kr. 50 öre.
